

Fylkesmannen i Vestfold

Forvaltningsplan for Hemskilen naturreservat og fuglefredningsområde

Larvik og Sandefjord kommuner

Miljøvern avdelingen

Framsida: Hemskilen sett fra vest (foto: Olaf Akselsen, Sandefjords Blad)

Med mindre annet er oppgitt er bilder i forvaltningsplanen tatt av miljøvern avdelingen, Fylkesmannen i Vestfold

Fylkesmannen i Vestfold
Postboks 2076
3103 Tønsberg
www.fylkesmannen.no

Dato:
20. januar 2011

Verneområdenummer:
VV00000448

Tittel:

FORVALTNINGSPLAN FOR HEMSKILEN NATURRESERVAT MED TILHØRENDE FUGLEFREDNINGSOMRÅDE

Faglig grunnarbeid:

Ole Kristian Spikkeland Naturundersøkelser for Fylkesmannen i Vestfold

Saksbehandlere:

Karl Hagelund og Ragna Sortland, Fylkesmannens miljøvernavdeling

Godkjenningsvedtak:

Forvaltningsplan for Hemskilen naturreservat og fuglefredningsområde i Sandefjord og Larvik kommuner er med hjemmel i kapittel VII og IX i verneforskriften godkjent av Fylkesmannen i Vestfold.

Sammendrag:

Hemskilen naturreservat ble opprettet 2. oktober 1981 som en del av Verneplan Våtmark, og utvidet til et kombinert reservat og fuglefredningsområde i 2009 som del av Verneplan for Oslofjorden – delplan sjøfugl. Fylkesmannen i Vestfold er forvaltningsmyndighet for reservatet.

Området er først og fremst verdifullt som fuglebiotop, i tillegg er det et vakkert område med omfattende friluftsjakter. Det er et mål å legge bedre til rette for ferdsel i området, så lenge dette ikke er i strid med verneinteressene. Noen konkrete tiltak er skissert i forvaltningsplanen.

Store mengder slam og næringsrikt vann i Hemsvasdraget de siste tiår kombinert med redusert beitetrykk i strandsonen har ført til at gjengroing er et omfattende problem i kilen. Dette truer Hemskilens kvaliteter som naturområde med det spesielt rike fugle-, dyre- og plantelivet som historisk har vært funnet her. Det er et mål at de åpne strandengene som tidligere preget områdene rundt Hemskilen skal gjenopprettes ved å rydde vegetasjon på gamle beiter og sette inn beitedyr. Tiltaksliste med kart finnes i eget vedlegg.

Ragna Sortland
Rådgiver

Pål Otto Hansen
Fagkoordinator

FORORD

Hemskilen naturreservat i Sandefjord og Larvik kommuner ble fredet ved kongelig resolusjon av 2. oktober 1981 som en del av verneplan for våtmark i Vestfold. Hovedmålet var å sikre de unike naturverdiene, med særlig fokus på fuglelivet. Hemskilen naturreservat med tilhørende fuglefredningsområde ble opprettet 16. juli 2009 som del av Verneplan for Oslofjorden – delplan sjøfugl.

Den nye naturmangfoldloven ble vedtatt og trådte i kraft i 2009 etter flere års forarbeid. Denne loven erstatter naturvernloven fra 1970, og presenterer nye og mer konkrete bestemmelser for forvaltning av norsk natur. Blant annet skal loven sikre at naturen blir forvaltet på en mer langsiktig og konsekvent måte. I kjølvannet av denne nye loven er det gitt økte bevilgninger til skjøtsel i og forvaltningsplaner for verneområder. En forvaltningsplan skal blant annet inneholde klare målsetninger for langsiktig bruk og forvaltning for å sikre at naturverdiene bevares, og retningslinjer for saksbehandling. Oppstart av arbeidet med forvaltningsplan for Hemskilen naturreservat ble kunngjort 17. juli 2008 i samsvar med § 18 i Lov om naturvern av 19. juni 1970. Flere innspill ble mottatt i kjølvannet av denne varslingen. Fylkesmannen har som del av planarbeidet gjennomført befaringer og vært i dialog med en rekke berørte parter. Firmaet Ole Kristian Spikkeland Naturundersøkelser ble forsommeren 2008 engasjert som konsulent for å bistå i planarbeidet.

Et utkast til forvaltningsplan ble sendt på høring høsten 2009. Sammendrag av høringsinnspill og Fylkesmannens kommentarer finnes i vedlegg 5. Denne vedtatte planen er i hovedtrekk i samsvar med høringsforslaget, men er noe omarbeidet for å tilfredsstille kravene i den nye naturmangfoldloven; blant annet har vi formulert klare målsetninger for langsiktig bruk og vern, og utformet kart som viser mål og tiltak.

I Fylkesmannens miljøvernavdeling har Karl Hagelund og Ragna Sortland arbeidet med forvaltningsplanen. Vi håper at planen er både oppklarende og informativ for alle interesserte. Fylkesmannen vil benytte anledningen til å takke alle involverte for innspill og godt samarbeid.

Tønsberg, 20. januar 2011

INNHold

1.	INNLEDNING	7
1.1.	Bakgrunn	7
1.2.	Ny naturmangfoldlov	7
1.3.	Verneplan for Oslofjorden – delplan sjøfugl	9
1.4.	Hensikten med forvaltningsplanen	9
2.	BESKRIVELSE OG STATUS	10
2.1.	Områdebeskrivelse	10
2.2.	Eiendomsforhold	11
2.3.	Naturkvaliteter	11
2.4.	Kulturhistorie	13
2.5.	Trusler mot verneverdiene	14
2.6.	Bevaringsmål for reservatet	15
3.	BRUKERINTERESSER	18
3.1.	Jordbruk og beite	18
3.2.	Friluftsliv, jakt og fiske	18
3.3.	Undervisning og forskning	20
3.4.	Tekniske inngrep	20
4.	FORVALTNINGSOPPGAVER OG TILTAK	20
4.1.	Forvaltning og skjøtsel	20
4.2.	Gjennomførte skjøtselstiltak	21
4.3.	Gjenopprette og opprettholde naturtyper	22
4.4.	Forurensning	23
4.5.	Opprydning	23
4.6.	Tilrettelegging og informasjon	23
4.7.	Overvåkning og kartlegging	24
4.1.	Økonomi	24
4.2.	Tiltaksliste	25
5.	SAKSBEHANDLING	26
5.1.	Forvaltningsmyndighet	26
5.2.	Oppsyn	30
5.3.	Lovverk, føringer og forvaltning	29
5.4.	Retningslinjer for saksbehandling	30
6.	FORVALTNINGSPLANENS TIDSPERSPEKTIV	31
7.	REFERANSER	32

Vedlegg:

1. Verneforskrift for Hemskilen naturreservat
2. Kart over området med tegnforklaring og grenseendring
3. a. Forvaltningsoppgaver og tiltak, tabell
b. Forvaltningsoppgaver og tiltak, kart
4. Høringsinnspill med Fylkesmannens kommentarer

1. INNLEDNING

1.1. Bakgrunn

Hemskilen naturreservat ble opprettet ved kongelig resolusjon av 2. oktober 1981 som en del av Verneplan for våtmark i Vestfold, den første verneplanen av sitt slag i landet. Mindre grenseendringer ble foretatt ved Direktoratet for naturforvaltnings vedtak 30. august 1990. Opprettelse av Verneplan for Oslofjorden – delplan sjøfugl innebar også en utvidelse av vernet areal, der det nye vernearealet er fuglefredningsområde. Naturreservatets nåværende areal er 326 dekar, herav 197 dekar sjøareal. Fuglefredningsområdet areal kommer i tillegg til arealet av naturreservatet og er 238 dekar, herav 29 dekar sjøareal. Fylkesmannen i Vestfold er forvaltningsmyndighet.

Formålet med Hemskilen naturreservat og fuglefredningsområde er, ifølge verneforskriften: *”å bevare et spesielt våtmarksområde, på land og i sjø, med det naturlig tilknyttede plante- og dyreliv. Reservatet er egenartet ved å ha særlig verdi som beite- og oppvekstområde for vannfugl i hekkesesongen, og som beite- og hvileområde for vannfugl på trekk. Formålet med fuglefredningsområdet på de tilgrensende arealer er å ta vare på fuglelivet og fuglenes livsmiljø. Arealene med fuglefredningsområde har særlig verdi som beiteområder for ender og gjess og vil bidra til å hindre forstyrrelse av fuglelivet i reservatet”.*

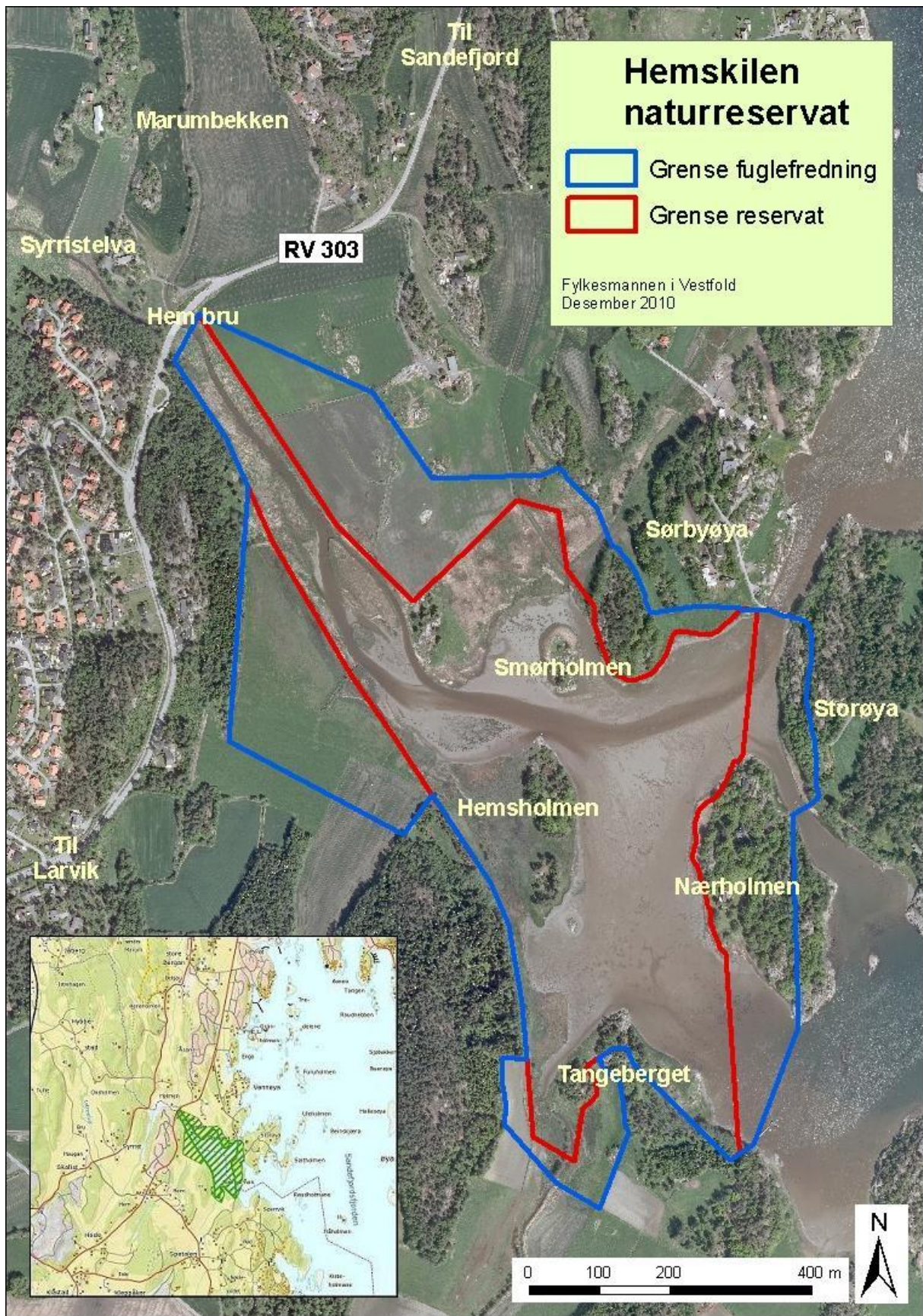
Hemskilen er et brakkvannsdelta med spesielt rikt og interessant fugleliv. Området ligger på grensen mellom Sandefjord og Larvik kommuner, like innenfor Storøya, hvor Hemsvasdraget munner ut i Sandefjordsfjorden. Hemskilen naturreservat er et langgrunt brakkvannsdelta med tiliggende strandenger, dyrket mark og mer høyreiste øyer, holmer og framstikkende fjellknauser. Løsmassene i området består hovedsakelig av gamle hav- og strandavsetninger og noe elvetransportert materiale. Betydelige deler av verneområdet overdekkes av saltvann ved flo sjø og blottlegges ved fjære sjø. Både fra havet og Hemsvasdraget overgjødsles disse gruntvannsområdene med store mengder slam og næringsstoffer. Dette gir grunnlag for en høy biologisk produksjon – som i neste omgang er årsak til det rike fuglelivet i Hemskilen.

Hemskilen har særlig verdi som regionalt verdifullt trekk- og oppvekstområde for vannfugl, og som beite- og hvileområde for vannfugl på trekk. Arealene med fuglefredningsområde har særlig verdi som beiteområder for ender og gjess og vil bidra til å hindre forstyrrelse av fuglelivet i reservatet. De fuglerike områdene i Hemskilen trues fra flere hold til tross for området reservatstatus. Menneskelig forstyrrelse utgjør den klart største trusselen mot verneverdiene. I tillegg er det en betydelig gjengroing av strandsonen, særlig av takrør.

1.2. Ny naturmangfoldlov

Naturvernloven fra 1970 ble opphevet da vår nye naturmangfoldlov (NML) trådte i kraft 1. juli 2009. Formålet med loven er *”at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden (...)*”. Den gir mer omfattende og helhetlige regler om forvaltning av naturen enn den gamle naturvernloven av 1970 som den erstatter. Hovedtrekkene i naturvernloven er videreført, men det er det gjort noen endringer, dette står det mer om blant annet på Fylkesmannens nettsider¹.

¹ <http://www.fylkesmannen.no/enkel.aspx?m=64245&amid=3269214>

Figur 1: Oversiktskart over Hemskilen naturreservat. Et mer detaljert kart finnes i vedlegg 2. Ortofoto er tatt i 2008.

Loven har også medført endringer i 15 andre lover, blant annet viltloven, kulturminneloven, laks- og innlandsfiskloven og lov om statlig naturoppsyn. Med den nye naturmangfoldloven har Norge fått regler for bærekraftig og langsiktig bruk og vern, og virkemidler for å kunne ta vare på natur både i og utenfor verneområder. Lovgivningen for verneområder er stort sett som før, men nytt og viktig er at loven innfører **bevaringsmål** for all natur, også innenfor verneområder, og at forvaltningsplaner skal foreligge samtidig med vernevedtak. En annen viktig forskjell fra tidligere er at det stilles strengere krav til **kunnskapsgrunnlaget** ved inngrep i naturen, og ansvaret for å frembringe tilstrekkelig kunnskap dersom dette ikke finnes ligger hos tiltakshaver (NML kapittel II). Forskrift for verneområder går normalt foran andre lover og forskrifter. Med få unntak vil verneforskriften inneholde strengere regler om bruk og tiltak enn annet lovverk.

I verneområdene virker annet lovverk *ved siden av* naturmangfoldloven og verneforskriften, som for eksempel plan- og bygningsloven og forurensningsloven, slik at noen tiltak vil trenge tillatelse etter flere lovverk. Saksbehandling etter verneforskrift er nærmere omtalt i kapittel 5.

1.3. Hensikten med opprettelse av Hemskilen fuglefredningsområde

Verneplan for Oslofjorden ble vedtatt 19.06 2009 og sikrer viktige områder for sjøfugl i Oslofjorden. Planen fører til at fuglelivet har blitt bedre beskyttet mot forstyrrelser i hekketiden. Verneområdene ble opprettet i medhold av naturvernloven og består av naturreservater, fuglefredningsområder og biotopvernområder. Hensikten med fuglefredningsområdene er å ta vare på fuglelivet og fuglenes livsmiljø i områder som har vesentlig betydning som tilholdssted for en rekke fuglearter.

Områdene tilknyttet Hemskilen fuglefredningsområde danner en buffer rundt Hemskilen naturreservat og omfatter vesentlig fulldyrka mark og kulturbeite mot Hem, omkring utløpet av Sandnesbekken og ved Store Bergan og Sørbyøya. I tillegg inngår en randsone med sjø, strand og kystskog mellom Spervikbukta i sør og brua over mot Storøya i øst, inkludert store deler av Nærholmen.

1.4. Hensikten med forvaltningsplanen

Forvaltningsplanen for Hemskilen skal være et praktisk hjelpemiddel til å opprettholde og fremme formålet med vernet. Den skal klargjøre hvordan man skal håndtere aktiviteter og tiltak i naturreservatet i tråd med verneformålet. En forvaltningsplan er et verktøy for Fylkesmannen, grunneiere og andre brukere av området. Den gir også en oppdatering av naturfaglig informasjon. Vernebestemmelsene for reservatet danner rammen for planarbeidet. Forvaltningsplanen kan ikke skjerpe eller svekke verneforskriften, men klargjøre rammene for bruken og forvaltningen av området. Planen er ikke juridisk bindende, og kan revideres etter behov.

Ingen kommune- eller reguleringsplaner berører reservatet eller fuglefredningsområdet. Området er omkranset av LNF-områder. Det er ikke utarbeidet noen forvaltningsplan for Hemskilen naturreservat tidligere.

Det er Fylkesmannen som har det overordnede ansvaret for praktisk gjennomføring av tiltak og for at arbeidet utføres innenfor forvaltningsplanens rammer og intensjoner. Omfanget av skjøtselsplanleggingen og kostnader av tiltakene reguleres av de årlige bevilgningene fra DN til dette formålet. Gjennomføring av tiltak vil være avhengig av bevilgning av statlige midler i 2011 og de påfølgende år. Den stipulerte fremdriften for tiltakene er derfor veiledende. Komplette tiltakslistene med ansvarlig instans, økonomi og lignende er skissert i vedlegg 3.

2. BESKRIVELSE OG STATUS

Verneformen naturreservat

Områder kan vernes som reservater om de har truet, sjelden eller sårbar natur, representerer en spesiell naturtype eller på annen måte er spesielt viktig for biologisk mangfold, geologiske forekomster eller naturvitenskaplig verdi². Naturreservat er den strengeste formen for områdevern etter naturmangfoldloven når det gjelder inngrep og aktivitet, og er spesielt omtalt i § 37 i NMFL.

Verneformen fuglefredningsområde

Verneformen faller innunder NMLs § 38 *biotopvernområder*. Et område kan vernes som biotopvern når det har særskilt betydning for en eller flere arter. Fuglefredningsområdene skal ta vare på fuglelivet og fuglenes livsmiljø i områder som har vesentlig betydning som hekkeområde for sjøfugl.

2.1. Områdebeskrivelse

Hemskilen naturreservat og fuglefredningsområde ligger på grensen mellom Sandefjord og Larvik kommuner i Vestfold fylke, like innenfor Storøya og Nærholmen, hvor Hemsvasdraget munner ut i Sandefjordsfjorden. Hemskilen ligger ut mot kystsonen, men er likevel beskyttet bak øyer, holmer og skjær i forhold til den åpne Sandefjordsfjorden i øst. Lengdeutstrekning er ca. 1,4 km, mens breddeutstrekning er ca. 0,6 km. Den indre delen av verneområdet strekker seg som en kile oppover nedre del av Hemsvasdraget. Også mot vest og sør følger vernegrensa nær strandsonen, og har enten dyrket mark eller mer kuperte fjellknauser i bakkant. Naturreservatet omfatter to "holmer"; Smørholmen nær Sørbyøya i nordøst og den landfaste Hemsholmen i vest. I tillegg finnes et lite skjær sør for Hemsholmen. Hele vannspeilet i Hemskilen består av sammenhengende gruntvannsområder, som delvis tørrlegges ved fjære sjø. Hemskilen er påvirket av slam som er fraktet nedover Hemsvasdraget og avsatt ved utløpet i sjøen. Vassdraget består av to hovedgreiner som løper sammen like oppstrøms naturreservatet og Rv303 ved Hem bru. Den vestre vassdragsgreinen Syrristelva er størst (27 km²) og drenerer larvikittområder i det som tidligere var Tjølling kommune, nå Larvik. Den østre vassdragsgreinen Marumbekken (16 km²) drenerer områdene i Sandefjord kommune nordover mot Bugårdsparken. Inn mot Hemskilen drenerer ellers to mindre bekker fra sørvest og en mindre bekk fra nord.

Geologisk sett tilhører Hemskilen det såkalte Oslofeltet, som ble dannet under permtiden. Berggrunnen består av dypbergarten larvikitt. Bortsett fra framstikkende fjellpartier som for en stor del mangler løsmassedekke, er verneområdet overdekket av marin silt og leire. Tykke hav- og fjordavsetninger dominerer, men på Sørbyøya og Tangeberget finnes også marine strandavsetninger.

Hemskilen har et kystklima som karakteriseres av forholdsvis milde vintre, lite snø og tidlig vår. Samtidig er somrene gjennomgående varme og vekstsesongen lang. Ved målestasjonen i Sandefjord (6 moh.) nordøst for Hemskilen er årsnedbøren 909 mm. Årsmiddeltemperaturen 6,3°C, med juli som varmeste måned (16,8°C) og februar som kaldeste måned (-3,3°C). Hemskilen er islagt i kalde perioder vinterstid.

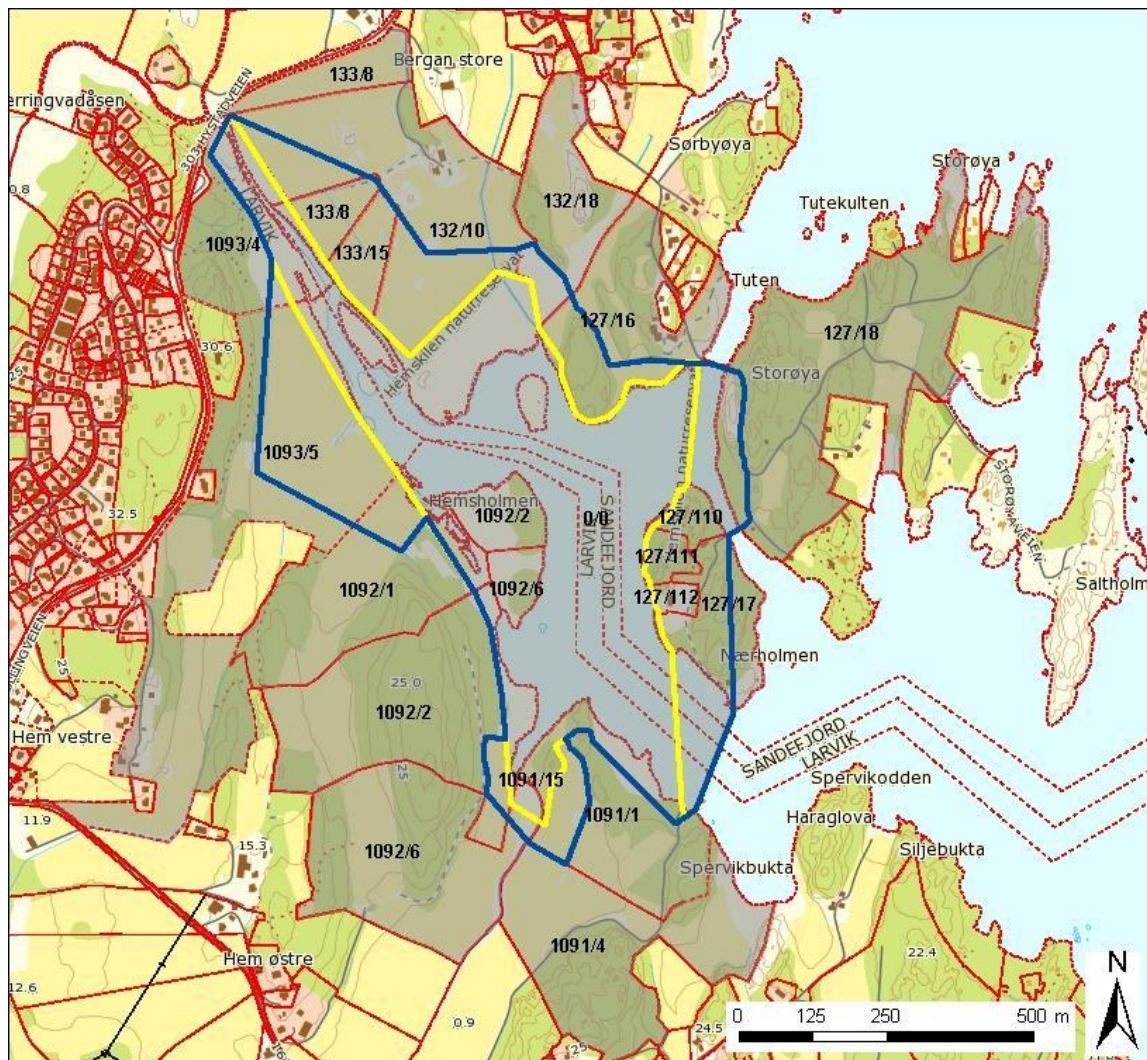
² Mer informasjon om dette i Naturmangfoldloven og Direktoratet for naturforvaltnings *Håndbok 17- Områdevern og forvaltning*

³ Eiendomsdata hentet fra kommunenes nettbaserte karttjenester 10.12.2010

2.2. Eiendomsforhold³

Hemskilen naturreservat og fuglefredningsområde omfatter følgende gnr./bnr.:

Sandefjord: 127/16, 127/17, 127/18 (ff⁴), 127/110, 127/111, 127/112, 132/10, 132/18 (ff), 133/8 (ff), 133/15 (ff), Larvik: 1091/1, 1091/4, 1091/15, 1092/1, 1092/2, 1092/6, 1093/4, 1093/5.

Figur 2: Eiendomskart over Hemskilen. Berørte eiendommer er skravert i grått og merket med gnr./bnr. Grensa for fuglefredningsområdet er tegnet i blått, grensa for reservatet i gult.

2.3. Naturkvaliteter

Vegetasjon

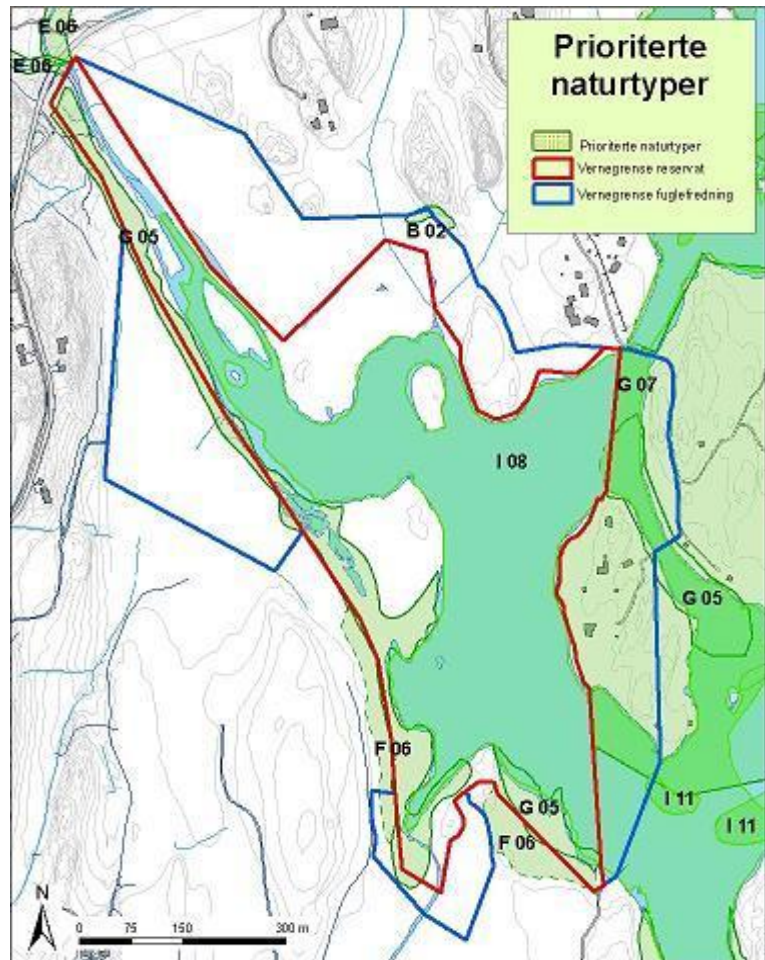
Borrevannet ligger i den boreonemorale vegetasjonssonen (edellauv- og barskog Takrør) omkranser stadig større deler av vannspeilet i Hemskilen. Spesielt områdene langs elveløpet oppover mot Hem bru har grodd sterkt til de senere år. Takrør vokser både på fastmark og utover i vannet. Takrørområder som ikke grenser mot dyrket mark eller strandenger, har som regel en sone med svartor-strandskog i bakkant. Kantskog og annen randvegetasjon dominerer vegetasjonsbildet langs strandsonen. I tillegg inngår et stort utvalg av andre lauvtreslag i randbeltet rundt kilen. Det finnes også noe furu og eier på tørre knauser, ellers spredt gran.

³ Eiendomsdata hentet fra kommunenes nettbaserte karttjenester 10.12.2010

⁴ Ff = berøres kun av fuglefredningsområdet

Et noe større sumpområde opptrer i bukta nord for Smørholmen. Sumpmark finnes også i det tidligere sundet mellom Hemsholmen og Strandberget vest for Hemskilen og enkelte steder i strandsonen videre sørover mot Tangeberget. Det er ikke foretatt detaljert botanisk kartlegging av Hemskilen.

I forbindelse med den kommunale naturtypekartleggingen er et belte langs mesteparten av strandsonen på vestsiden av Hemskilen avmerket som strandeng og strandsump (G05) og gitt verdi svært viktig. I sundet mellom Nærholmen og Storøya er områder med strandeng og strandsump gitt verdien lokalt viktig, likeså i sundet øst for brua over til Storøya. Bak sonen med strandeng og strandsump på vestsiden er det avmerket to felt med rik sumpskog (F06), henholdsvis svartor-sumpskog ved Strandberget og svartor-strandskog ved Tangeberget, begge med verdi lokalt viktig. Innerst i sumpmarka mellom Bergan og Sørbyøya er et lite område avmerket som kantkratt (B02), med verdi viktig. Like oppstrøms verneområdet/Rv303 er begge hovedgreinene av Hemsvasdraget avmerket som viktige bekkedrag (E06), med verdi henholdsvis svært viktig (Marumbekken) og viktig (Syrristelva). Gruntvannsområdet er avmerket som bløtbunnsområde i strandsonen (I08, verdi viktig) og brakkvannsdelta (G 07, verdi viktig). På et par meters dyp finnes et felt med ålegraseng (I 11, verdi lokalt viktig, flekkvise forekomster), men disse ligger utenfor vernegrensen.

Figur 4: Prioriterte naturtyper i Hemskilen naturreservat og fuglefredningsområde. B02 = kantkratt, E06 = viktige bekkedrag, F06 = rik sumpskog, G05 = strandeng og strandsump, G07 = brakkvannsdelta, I08 = bløtbunn i strandsonen og I11 = ålegraseng.

Floraen i Hemskilen domineres av typiske strandplanter og en del kulturmarksarter. Blant annet finnes rødlisteartene dverggylden (kategori VU; sårbar) og strandrødtopp (kategori VU; sårbar)⁵.

Dyrelivet

Området er mest kjent som et regionalt viktig trekk- og oppvekstområde for vannfugl. Hemskilen er blant de viktigste tilholdsstedene for gråhegre i Vestfold, men hekking finner

⁵ Informasjon fra Artsdatabanken pr 3.1.2011

bare unntaksvis sted. Videre har området stor betydning som rasteplass og beiteområde for ender, vadefugler, måkefugler – og i den senere tid også grågjess. I tillegg opptrer mange spurvefugler i området, særlig i trekkperioden vår og høst. De to rovfuglartene fiskeørn og sivhauk er begge knyttet til den spesielle naturtypen i Hemskilen. Med store fuglekonsentrasjoner følger også en del andre rovfuglarter i dette våtmarksområdet. Flere rødlista arter observeres tid om annen i Hemskilen, slik som Strandsnipe (kategori NT; nær truet), brushane (kategori VU; sårbar), fiskemåke (kategori NT; nær truet) og vipe (kategori NT; nær truet)⁶. Det foreligger ingen oppdatert sammenstilling over fuglearter som er observert, eller funnet hekkende, i Hemskilen.

En viktig årsak til det rike fuglelivet i Hemskilen er de store, sammenhengende gruntvannsområdene som blottlegges ved fjære sjø. På disse arealene avsettes næringsstoffer fra sjø, elv, bekker og sig. Dette fører til høy produksjon av alger, planter, muddersnegl, muslinger og andre næringsdyr. De grunne sjøområdene utenfor er dessuten viktige oppvekstområder for fisk. I Larvik kommunes kartlegging av biologisk mangfold i sjøen⁷ er Hemskilen trukket fram som et svært viktig område for marinbiologisk mangfold. Dette er senere bekreftet av NIVA⁸.

Hemsvassdraget regnes som en god sjøørretelv. Både Marumbekken og Syrristelva er plassert i kategori 4a i DN's lakseregister, det vil si at det foregår ungfiskproduksjon, men at bestanden av sjøørret er redusert i forhold til naturgitt kapasitet. Forholdene for sjøørret har generelt bedret seg de aller siste årene som følge av reduserte utslipp av steinstøvholdig produksjonsvann fra larvikittindustrien i området.

Figur 4: De grunne brakkvannsområdene blir mye brukt av beitende ande- og vadefugler

De fleste vanlige pattedyrartene i distriktet opptrer også ved Hemskilen. Innenfor reservatet finnes blant annet rådyr, elg, hare, ekorn, rødrev, grevling, mink, piggsvin, flere flaggermusarter og forskjellige smånagere. Lenger opp i Hemsvassdraget finnes bever.

2.4. Kulturhistorie

Strandengene i Hemskilen har vært utnyttet til slått og husdyrbeite gjennom lang tid. I nyere tid har sauehold vært vanligst, men også storfe og hest har jevnlig beitet i området. På vestsiden holdes gammelt kulturlandskap fortsatt i hevd ved beiting.

⁶ Informasjon fra Artsdatabanken pr 3.1.2011

⁷ Fra 2003

⁸ Norsk Institutt for Vannforskning, marin naturtypekartlegging i Vestfold 2009-2010.

Hemskilen har vært viktig i forbindelse med utøvelse av fiske og fangst. Det rike fuglelivet har gitt grunnlag for utstrakt jakt, mens Hemsvasdraget lenge har vært kjent som en god fiskeelv. Det har også blitt fisket i sjøen. Det finnes enkelte gamle bryggeanlegg med tilhørende båtetter innenfor naturreservatet. Vinterstid har isen på Hemskilen blitt brukt som ferdselsvei. Når forholdene har ligget til rette, har kilen også blitt benyttet til skigåing eller som skøyteis. I perioder har takrør i strandsonen oppover langs Hemsvasdraget blitt brent for at visent siv ikke skulle råtne og demme opp for slammet som elva førte med seg.

2.5.Trusler mot verneverdiene

Gjengroing

Deler av Hemskilen naturreservat er preget av gjengroing, spesielt av takrør. Dette er tydelig rundt hele Hemskilen. Også busker og annen høyere vegetasjon gror opp på steder med fravær av tradisjonelt beite. For eksempel vokser det nå opp bjørk på jordvullen som er anlagt parallelt med elveløpet ved Hem. Gjengroing fører til tap og endring av biologisk mangfold. Pågående beiting med sau på vestsiden viser seg imidlertid å være et effektivt tiltak for å holde vegetasjonen nede og gjenskape tidligere strandenger i området. En faktor som forsterker gjengroingen av Hemskilen med nærområder er den naturlige landhevningprosessen som kontinuerlig finner sted. Effekten er særlig tydelig i langgrunneområder som Hemskilen. For tiden stiger landområdene i Vestfold ca. 20-40 cm pr. hundre år i forhold til havnivået. Deler av strendene blir dermed stadig sjeldnere oversvømt av tidevannet – og gror derfor raskere til med høyere vegetasjon.

Gjengroingen som finner sted i Hemskilen (se også kapittel 4.3) har nær sammenheng med slamtilførselen i området. Gjengroingen har ført til merkbar innsnevring av elveløpet de siste tiår. Prosessen forsterkes av at slam som føres nedover elva lettere legges igjen når strandsonen i reservatet er tilgrodd med takrør. Siden de to vassdragsgreinene som løper sammen ved Hem bru opp gjennom årene har blitt rensket flere ganger, renner vannet fortere – og kan føre med seg mye mer slam – enn tidligere. Tilslammingen innebærer betydelig massetransport nedover mot Hemskilen naturreservat, hvor elveløpet snevres inn og en stor del av materialet avsettes. Gjengroingen av verneområdet synes derfor å skje raskere nå enn før. Når i tillegg både jordbruks- og boligområder omslutter vannstrengene i Hemsvasdraget, blir store mengder nitrogen og fosfor tilført elva. Disse stoffene har en gjødselende effekt og vil dermed forsterke gjengroingen. Også de mindre bekkeløpene og sigene som fører ut mot Hemskilen preges av overgjødning og gjengroing.

Forurensning

Foruten partikkelforurensning tilføres betydelige mengder nitrogen og fosfor til Hemskilen. Dette skjer både gjennom overflateavrenning og punktutslipp fra landbruket og i form av utilstrekkelig rensed husholdningskloakk fra bebyggelse som drenerer mot Hemsvasdraget, eller direkte mot kilen. I tillegg kommer næringstilførsler fra havet, naturlig avrenning og noe gjødning fra fuglene selv, som oppholder seg i området. Overvåkningsresultater fra ulike målestasjoner i Hemsvasdraget i 2000 og 2001 viste at vannkvaliteten⁹ var meget dårlig (tilstandsklasse V) med hensyn til nitrogen, fosfor og turbiditet (FTU), og dårlig (tilstandsklasse IV) mht. innhold av organiske stoffer (TOC). Når det gjaldt forekomsten av termotolerante koliforme bakterier (TKB), var vannkvaliteten mindre god (tilstandsklasse III) i 2000 og dårlig (tilstandsklasse IV) i 2001. O₂-metningen var derimot meget god (tilstandsklasse I). Utslipp av steinstøvholdig produksjonsvann fra larvikittindustrien langs Syrristelva har i perioder vært svært omfattende. Situasjonen er bedre når det gjelder andre typer forurensninger.

⁹ Klima- og forurensningsdirektoratet (Klif)s Klassifisering av miljøkvalitet i vannforekomster

Forstyrrelse

Bruken av Hemskilen i friluftssammenheng har medført periodevise forstyrrelser av fuglelivet. Dette gjelder aktiviteter som kano- og kajakkpadling og andre former for båtliv, bading, fiske, turgåing, hytteliv og fuglekikking. Padling virker klart mest forstyrrende på fuglelivet i Hemskilen og anses derfor uheldig. En relativt stor andel av fuglene i området tar vingene fatt når kanoer og kajaker plutselig sjer innover kilen, og i noen tilfeller fortsetter oppover vassdraget. Dette skyldes at Hemskilen er et lite og avlukket landskapsrom, og at mange av de tilstedeværende vannfuglartene er sky av natur. Også sportsfiske etter sjørret medfører en del forstyrrelser, men omfanget er per i dag beskjedent. Støy fra biltrafikken på Rv303 har neppe negativ innvirkning på fugle- og dyrelivet i Hemskilen. Annen ferdsel langs denne veien kan derimot virke noe forstyrrende.

Jakt og jordbruk i tilstøtende områder kan også virke forstyrrende på fuglelivet i Hemskilen. Den lovlige jakten på grågjess og ender i områdene rundt naturreservatet har virket sterkt forstyrrende, og vurderes derfor som uheldig. Fuglefredningsområdet som ble opprettet rundt naturreservatet i 2009 begrenser nå forstyrrelsen noe. Grågåsbestanden har økt markert gjennom flere år, og det har etter hvert blitt registrert beiteskader på innmark. I tillegg legger fuglene igjen en del ekskrementer i områdene som har blitt beitet.

2.6. Bevaringsmål for verneområdet

Noen sentrale begreper:

Forvaltningsmål

Dette er et samlebegrep for målsettingene knyttet til kvalitetene i hele verneområdet. Slike mål kan knyttes opp mot friluftsliv, tekniske inngrep, landbruk og andre brukerinteresser. Mer om forvaltningsmål i kapittel 3.

Naturkvalitet

Med naturkvalitet menes de naturtyper, arter, den geologi eller det landskapet som verneområdet er opprettet for å ta vare på. Med naturtype menes et ensartet, avgrenset område i naturen som omfatter plante- og dyreliv og miljøfaktorer. Et landskap med stor variasjon inneholder et stort mangfold av naturtyper. Ofte finnes flere naturtyper innenfor ett verneområde. Det er utviklet en standardmetode for kartlegging av naturtyper.

Bevaringsmål

Bevaringsmål er den tilstanden man ønsker at et utvalg av naturkvalitetene i et verneområde skal ha. Tilstanden er knyttet til de ulike naturtypene. Bevaringsmål skal helst være målbare, og kan eksempelvis presiseres gjennom mål for areal eller forekomst av bestemte arter.

Tilstandsvariabel

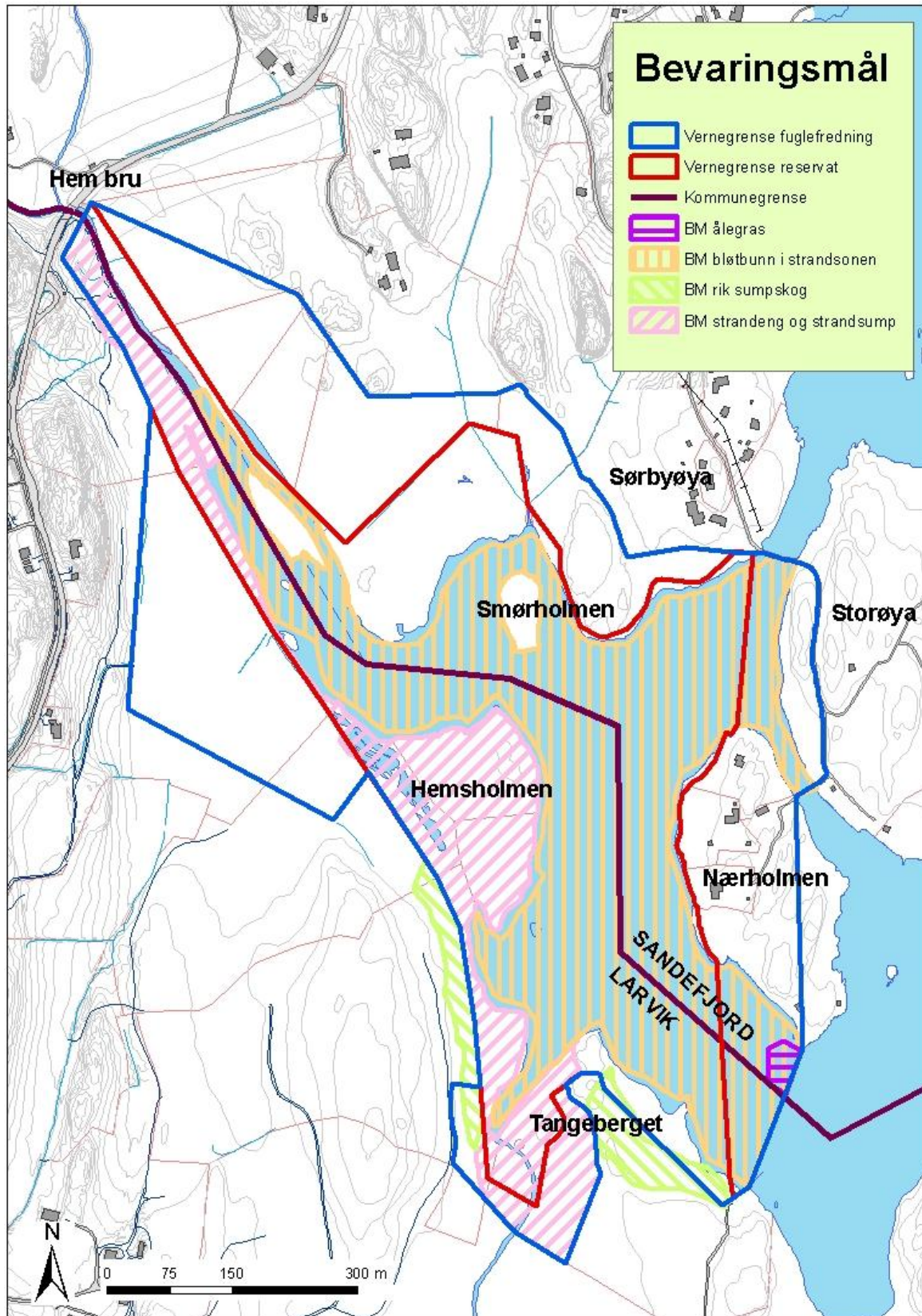
Den eller de egenskapene ved naturkvaliteten som bevaringsmålet er rettet mot. Dette forteller hva slags tilstand naturtypen er i, eller hvordan utviklingen har vært den siste tiden om dette er kjent. Det skilles mellom god, middels og dårlig tilstand.

Forvaltningsplan for Hemskilen naturreservat og fuglefredningsområde

Bev. mål	Naturkvalitet ¹⁰	Tilstandsvariabel	Bevaringsmål	Tilstand	Aktuelle tiltak	Metode/overvåking
1	Hele området	Forekomster av trekkende og rastende fugl som er typiske for området, som hegre, ender, måkefugl, vadere og gjess.	Områdets funksjonalitet skal opprettholdes slik at forekomsten av naturlig trekkende og rastende fugler ikke forringes. Hekkeplass for hegre de år det forekommer skal skjermes spesielt.	God. Store mengder fugl raster i området vår og høst, og området er et av Vestfolds viktigste tilholdssteder for hegre.	Begrense forstyrrelser i trekk- og rasteperioden.	Metodisk overvåke og sammenligne data over en lengre tidsperiode for å følge utviklingen.
2	Hele området	Forekomster av overvintrende fugl som er typiske for området, som grasender og dykkender.	Området skal være et stabilt overvintringsområde for vannfugl så lenge det er isfritt. Endringer i bestandene som skyldes menneskeskapte påvirkninger begrenses mest mulig.	God. Så lenge vannet er isfritt benyttes området av en rekke vannfugler.	Ingen. Forbudet mot unødig forstyrrelse gjelder hele året, foreløpig er ingen tiltak nødvendig.	Metodisk overvåking etter standardiserte metoder. Ikke nødvendig så ofte som i hekke-/trekkperioder.
3	Hele området	Innslag av fremmede skadelige arter.	Fremmede arter som truer stedeget plante- og dyreliv skal ikke forekomme i området.	Ukjent, men antatt god. Areal dekket av fremmede plantearter antakelig 0 – 5 %.	Kartlegge forekomster av fremmede arter. Fjerne alle skadelige fremmede arter og hindre nyetablering. Fellefangst av mink ved behov.	Det kan benyttes gift på særlig gjenstridige arter. Kun stubbepensling ved evt fjerning av fremmede trær og busker, ingen sprøyting.
5	Strandeng og strandsump mellom Tangeberget og RV 303	Gjengroing/bruksintensitet.	Målet er strandenger med det mangfold og den artssammensetning som kjennetegner naturtypen, i de deler av reservatet der disse historisk har vært til stede.	Middels. Områdene er preget av gjengroing og strandengene blir ikke beitet i samme grad som før, men områder der beite er gjenopptatt viser positive resultater.	Beite i samme omfang og bruksform som tidligere (tiltak 1).	Holde oversikt over antall og type beitedyr, samt hvor beiting skjer. Beite bør suppleres med manuell rydding. Vegetasjonskartlegging.
6	Rik sumpskog nordvest for Tangeberget	Opprinnelig form.	Målet er en sumpskog med det mangfoldet og den artssammensetningen som kjennetegner naturtypen	Svært god. Området er lokalt viktig og er i stor grad uberørt.	Ingen foreløpige tiltak.	Vegetasjonskartlegging.
7	Ålegras-samfunn	Forekomst og vitalitet av marine planter og dyr knyttet til ålegrasenger.	Målet er en ålegraseng med det mangfoldet og den artssammensetningen som kjennetegner naturtypen. Naturtypen skal ikke minke i utstrekning i forhold til 2010. Se kart.	God, men sårbar. Ålegraset forekommer flekkvis innenfor et avgrenset område.	Merke vernegrense i sjø for å unngå unødig trafikk i og skader på ålegrasenga.	Årlig overvåking.
8	Bløtbunnsområde i strandsonen	Forekomst og vitalitet av marine planter og dyr knyttet til bløtbunns-samfunn	Målet er et bløtbunns-samfunn med det mangfold og den artssammensetning som kjennetegner naturtypen. Menneskeskapte endringer skal begrenses mest mulig.	Middels. Tidvis noe forurensede sedimenter i deler av kilen. Ellers god kvalitet og høy produktivitet	Begrense påvirkning fra forurensning. Søppelrydding. Umiddelbare tiltak ved store utslipp	Årlig overvåking. Prøver av vann og sedimenter for å måle miljøgiftverdier med referanse til tidligere undersøkelser
9	Rødlista arter	Forekomster og vitalitet av de rødlista arter som er kjent fra området	Målet er levedyktige bestander av de rødlista artene	Ukjent	Beskytte vegetasjonstyper som er kjent som tilholdssted for artene	Vegetasjonskartlegging med særlig fokus på bestander av rødlistearter

Tiltaksliste finnes i vedlegg 3.

¹⁰ Nummeret henviser til Direktoratet for naturforvaltning sin inndeling i naturtyper, nærmere beskrevet i *Håndbok 13* og i *Håndbok 19*.

Figur 5: Områdeinndeling for bevaringsmål i Hemskilen naturreservat og fuglefredningsområde.

3. BRUKERINTERESSER

3.1. Jordbruk og beite

I strandsonen langs vestre del av Hemskilen ble saubeite gjenopptatt i 2000. Dette holder gammelt kulturlandskap i hevd. De første seks årene ble også herefordfe benyttet som beitedyr, men dyrene ble for tunge for underlaget og derfor kuttet ut. I forbindelse med gjenopptakelse av beitet har det blitt utført en del skjøtselshogst på Hemsholmen og videre sørover mot Spervikbukta. Blant annet har et granfelt på Hemsholmen blitt fjernet for å slippe fram mer lys og åpne området for beitedyr. Ved Sørbyøya på motsatt side av Hemskilen beiter hester ned mot strandsonen.

Ved Store Bergan blir drensvann pumpet ut i Hemskilen for å holde dyrkingsland tørt. Det samme skjer ved Hem på vestsiden av elveløpet. Nær reservatgrensa er det her bygd en jordvoll for å sikre bakenforliggende jordbruksarealer mot oversvømmelse. Det er springflo som truer landbruksarealene i Hemskilen, ikke flomvann fra Hemsvassdraget. Arealene som omkranser Hemskilen naturreservat i øst og vest er viktige landbruksområder. Drift av eksisterende jordbruksarealer i fuglefredningsområdet er lovlig, men alt jordbruk er forbudt i reservatet. Beite er tillatt i hele verneområdet.

Forvaltningsmål for jordbruk og beite

- Jordbruk som allerede er etablert i verneområdet skal opprettholdes, men det er et mål å redusere forurensende utslipp av slik drift til et minimum
- Det er ønskelig med beitedyr langs deler av strandsonen for å hindre gjengroing og forringelse av naturkvalitetene i området. Beite bør suppleres med manuell rydding.

3.2. Friluftsliv, jakt og fiske

Hemskilen besøkes jevnlig av amatørornitologer, men aktivitetsnivået er moderat. En av årsakene er manglende tilrettelegging. De nakne bergnabbene på Storøya og Nærholmen, og i noe mindre grad på Larviksiden fra Hemsholmen og sørover, benyttes som utkikksposter. Områdene mellom Tangeberget og Hem bru er generelt vanskeligere tilgjengelige for fuglekikkere og turgåere, fordi gårdstun, innmark og områder med husdyrbeite må krysses for å nå fram til kilen. Det er heller ikke foretatt tilrettelegging i form av skilting eller utarbeidelse av annet informasjonsmateriell. Tilkomsten til Hemskilen er vesentlig bedre via veien som fører ut mot Storøya. Det er imidlertid satt opp bom ved brua som går over mot denne øya. På Sørbyøya er det anlagt parkeringsplasser, men kun for privat bruk. Padling med kano, kajakk og bruk av seilbrett er forbudt etter ny forskrift. Grunneiere på Nærholmen har sine båter og brygger øst på øya, båter skal kun kjøres til og fra båt plassene som er etablert i reservatet. Dårlig vannkvalitet, redusert vanddyp og mudderholdig bunn er årsak til at det foregår lite bading i Hemskilens indre områder. Vinterstid brukes isen til skøyting og skigåing dersom forholdene ligger til rette for det. Det er da lite fugl i området. Rv303 over Hem bru beskrevet og omtalt som ”kystrute nr. 1” langs Vestfoldkysten.

Hemsvassdraget regnes som en god sjøørretelv, og grunneiere i Hemskilen har også jaktet på rådyr og fugler tett opp mot reservatets grenser. Det foregår også noe sportsfiske etter sjøørret i Hemskilen. Fiske er tillatt etter havressursloven og laks- og innlandsfiskloven. Tidligere ble Hemskilen oftere benyttet som fiskeplass enn tilfellet er i dag. Store mengder slam og steinstøv har tidligere virket negativt både for sjøørreten og for utøvelsen av selve fisket.

Fiske etter sjøørret i Hemsvasdraget vil antakelig ta seg opp igjen etter at produksjonsvannet fra larvikittindustrien langs Syrristelva nå har blitt renere, vannkvaliteten bedret og naturlige kantsoner og gyteområder høyere opp i vassdraget tilbakeført. For å begrense forstyrrelsene på fugle- og dyrelivet, bør det tilrettelegges egne fiskeplasser for sjøørretfiske i Hemskilen. Slike fiskeplasser bør ryddes for høyere vegetasjon, skiltes og vises på kart.

Figur 6: I reservatet er det båndtvang for hunder hele året

Det er båndtvang hele året i Hemskilen naturreservat av hensyn til fuglelivet (§ 3 pkt 2). Alle skilt som viser reservatgrensa bør derfor utstyres med ekstraskilt som opplyser om båndtvangen.

Det bør også opplyses om gjeldende forbud mot å gjøre opp ild i utmark i perioden 15. april-15. september. Det er ikke ferdselsforbud i naturreservatet, men bestemmelsene i § 3, pkt. 2 ("Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade, ødeleggelse og unødige

forstyrrelser") gir signaler om at det må tas hensyn til fuglelivet ved ferdsel og opphold i området. Siden fuglenes bruk av Hemskilen varierer betydelig fra årstid til årstid, varierer også grensen for hvilke aktiviteter som kan utøves uten å komme i konflikt med verneinteressene. Ferdsel og aktiviteter som finner sted vinterstid, vil generelt være mindre forstyrrende for fugle- og dyreliv. Ferdsel på inngjerdet husdyrbeite (innmark) er forbudt i henhold til friluftslovens § 3 utenom på frossen eller snødekt mark, og er alltid forbudt i tidsrommet 30. april-14. oktober.

I verneforskriftens § 3, nr 4 heter det: "I sjøarealene er kano- og kajakkpadling, bruk av seilbrett og lignende ferdselsformer forbudt". I § 3 nr 5 lyder verneforskriften: "I reservatet er motorferdsel forbudt, herunder start og landing av luftfartøy og lavtflyging under 300 m. I hele området er vannsport, herunder bruk av vannskuter, vannski, paraglider o.l. forbudt." I § 4 er følgende generelle unntak listet opp: nr 4: "Midlertidig oppankring/fortøyning av fartøy i nyttetraffikk." nr 5: "Fiske i samsvar med gjeldende lovverk." Nr. 12: "Ferdsl med båt i forbindelse med yrkesfiske." Nr 13: "Ferdsl med båt, herunder motorbåt, til og fra båt plasser og bryggeanlegg som er etablert på fredningstidspunktet." Det kan ikke legges restriksjoner på båtferdsel ut over dette uten å foreta mindre endringer av verneforskriften.

Forvaltningsmål for friluftsliv, jakt og fiske

- Det er ønskelig å opprettholde friluftslivsaktivitetene i verneområdet så lenge disse ikke kommer i konflikt med verneverdiene
- Det er ønskelig å legge til rette for at flere brukergrupper skal kunne benytte områdene rundt vannet
- Verneskiltene rundt reservatgrensa bør utstyres med ekstraskilt som opplyser om båndtvang for hunder i reservatet hele året
- Forstyrrelse av fuglelivet bør generelt holdes på et minimum, og det er viktig at informasjon om området vektlegger betydningen området har for fuglelivet

3.3. Undervisning og forskning

Hemskilen brukes i noen grad av skolene i distriktet i forbindelse med miljølære. Store Bergan skole benytter Hemskilen med tilstøtende områder til undervisning i temaer som bekk, kyst og sjø. Bortsett fra vannprøvetaking på ulike stasjoner oppover langs Hemsvasdraget, og studier av sjøørretproduksjonen i vassdraget, er ikke Hemskilen benyttet til forskning.

Forvaltningsmål for undervisning og forskning

- Det skal legges til rette for undervisning og formidling innenfor verneområdet så lenge dette ikke går ut over verneformålet.
- Det oppfordres til aktiviteter som fremmer verneformålet og bidrar til økt kunnskap om området

3.4. Tekniske inngrep

Foruten Rv303 i nord går det bru fra Sørbyøya til Storøya i øst, og derfra videre til Nærholmen. Lengst i sør på Larviksiden går en mindre kjerrevei fram mot Tangeberget. Her går det også en mindre bru over Sandnesbekken. Parallelt med brua mellom Sørbyøya og Storøya er det gravd ned en strømkabel. For noen titalls år siden ble det også gravd ned en vannledning tvers over Hemskilen til fritidsbebyggelsen på Nærholmen. Ledningen kommer fra Hem og krysser over Hemsholmen. I strandsonen ved Store Bergan blir dreinsvann pumpet ut i Hemskilen for å holde dyrkingsland tørt. Det samme skjer mot Hem på motsatt side av elveløpet. Nær reservatgrensa er det her bygd en jordvoll for å sikre bakenforliggende jordbruksarealer mot oversvømmelse. Nylig er det ellers bygd en kloakkpumpestasjon ved Rv303 like vest for Hem bru. Enkel båt plass beregnet for flatbunnet småbåt finnes ved nordre Hemsholmen og i bukta ved utløpet av Sandnesbekken.

Forvaltningsmål for tekniske inngrep

- Tekniske installasjoner som fortsatt er i bruk skal vedlikeholdes på en slik måte at de påvirker verneområdet i minst mulig grad
- Konstruksjoner som alt finnes i området og som ikke lenger er i bruk bør fjernes

4. FORVALTNINGSOPPGAVER OG TILTAK

4.1. Forvaltning og skjøtsel

Målet med forvaltningen av reservatet er å bevare og fremme verneverdiene. All skjøtsel og alle tiltak er forankret i forvaltningsmål og bevaringsmål som utdyper verneformålet for reservatet.

Det er primært det rike fuglelivet som ligger til grunn for vernet. Fuglelivet er på sin side helt avhengig av åpne, næringsrike strandenger, takrørbelter og gruntvannsområder. Det viktigste tiltaket for å ivareta fuglelivet er å sikre gjenværende arealer av åpne, næringsrike strandenger og gruntvannsområder mot fysiske inngrep, forstyrrelser og andre typer ødeleggelser.

Vernebestemmelsene er utformet nettopp med dette for øyet. Men siden naturen gjennomgår stadige forandringer – hvorav mange er menneskeskapte – vil det i tillegg være nødvendig å gå inn med skjøtselstiltak for å bevare eller gjenskape en ønsket naturtilstand.

Naturmangfoldloven § 47 omhandler skjøtsel av verneområder: ”I verneområder etter dette kapitlet kan forvaltningsmyndigheten foreta skjøtsel og grensemerking av området. (...) Som skjøtsel kan foretas tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstanden som er formålet med vernet, herunder tiltak for å kanalisere ferdsel, fjerning av vegetasjon eller fremmede treslag og restaurering etter naturinngrep”.

Figur 7: Den rødlista makrellterna observeres stadig på næringssøk i Hemskilen (foto: O. K. Spikkeland)

Med *skjøtsel* menes aktive tiltak på økologisk grunnlag som forvaltningsmyndigheten eller andre som er tildelt slik myndighet setter i gang for å ta vare på naturkvalitetene i et område i samsvar med verneformålet. Ikke alle skjøtselstiltak er hjemlet i § 47, og krever derfor avtale med grunneier. Beiting er et eksempel på dette. All skjøtsel skal skje i samarbeid med Fylkesmannen og Statens naturoppsyn (SNO). Det er viktig å se på verneforskriften og da spesielt formålsparagrafen ved skjøtsel i reservatet. Gjennomføring av tiltak som medfører omfattende aktivitet og forstyrrelser for fuglelivet skal skje i vinterhalvåret.

En komplett tiltaksliste med tidsperspektiv, kostnad, ansvarlig instans og tilhørende kart finnes i vedlegg 3. Beløpene i tiltakslista er grove overslag over kostnadene knyttet til hvert tiltak. For hvert tiltak må kostnaden vurderes etter budsjettet som blir tildelt Fylkesmannen fra sentralt hold hvert år. I tillegg må et mer detaljert budsjett settes opp for de større prosjektene der kostnader blir regnet ut i detalj.

4.2. Gjennomførte skjøtselstiltak

I strandsonen på Larviksiden av Hemskilen har grunneiere på eget initiativ gjenopptatt gammel beitetradisjon med sau, samt foretatt noe rydningshogst, deriblant fjernet et granfelt på Hemsholmen. Beite- og ryddeprosjektet har åpnet opp det gamle kulturlandskapet vest for Hemskilen og anses som svært vellykket.

Et annet gunstig tiltak for utviklingen i Hemskilen er innskjerping av utslippskrav til vann og innføring av strengere rapporterings- og kontrollrutiner for utslipp av steinstøvholdig produksjonsvann fra larvikittindustrien. Dette har forbedret vannkvaliteten i Hemsvasdraget, spesielt når det gjelder slaminnhold.

4.3. Gjenopprette og opprettholde naturtyper

Store deler av Hemskilen preges av gjengroing. Dette gjelder både strandenger og annen vegetasjon rundt vannspeilet – og til dels også noe utover i vannspeilet. Gjengroingen skyldes i hovedsak fravær av tradisjonelt husdyrbeite i store deler av området. Åpne strandenger spiller en viktig rolle for mange fuglearter, samtidig bidrar de til et mer variert kulturlandskap. Beiting vil føre til at monokulturen som særlig takerørskogen representerer i dag, vil bli erstattet av et større antall mer konkurransesvake plantearter. Dette vil igjen tiltrekke seg et rikere insektliv, som i neste omgang danner grunnlaget for et rikere fugleliv. Beiting i strandsonen vil dermed øke det biologiske mangfoldet av planter, insekter og fugler. Nedbeiting av siv- og takerørskogen vil sannsynligvis føre til at fuglearter som vipe, rødstilk, gulerle og sanglerke kommer inn i disse områdene, og øker i antall. De åpne strandengene som etableres langs Hemskilen vil ellers kunne få en viktig funksjon som trekkrasteplass for ande- og vadefugler.

Strandengene langs Hemskilen har fra gammelt av blitt holdt åpne av beitende husdyr, mens klynger av busker og trær har blitt skjøttet som vedskog. Gjeldende verneforskrift for Hemskilen naturreservat åpner for beiting (§ 4 nr 9), men denne muligheten er bare delvis blitt utnyttet til nå. Beite med sau foregår i dag fra Tangeberget og nordover til og med eiendom 1093/5 på Hem. Ved Sørbyøya øst for Hemskilen beiter hester ned mot strandsonen. Fjerning av vegetasjon er ikke omtalt i verneforskriften og krever tillatelse. Det bør stimuleres til økt husdyrbeite også i strandsonen rundt den nordøstre delen av Hemskilen. I områder med truede naturtyper skal det tas særlig hensyn. Det er viktig at beiting skjer helt ut mot vannkanten. Vedlikehold av gjerder skal skje utenom fuglenes hekketid hvis mulig. Utvelgelse av aktuelle områder for beiting bør foregå etter nærmere avtale mellom grunneier og forvaltningsmyndigheten. Før beiting iverksettes er det viktig å avklare hvilke strekninger av strandsonen som eventuelt bør skjermes mot inngrep. Se vedlegg 3b for kart.

Figur 8: Gjengroing i strandsonen er et raskt tiltagende problem i Hemskilen (foto: O.K. Spikkeland)

Elveløpet har snevret merkbart inn de siste tiår. Dette skyldes en kombinasjon av økt slamavsetning og sterk takerørvekst. Gjengroingen kan dokumenteres ved å sammenligne gamle bilder fra området med nåsituasjonen. Den aktuelle elvestrekningen ligger innenfor naturreservatet. En utvidelse av elveløpet innenfor naturreservatet vil være positivt for arealer som ligger høyere opp i vassdraget ettersom de da vil oversvømmes sjeldnere. Det kan reises spørsmål om det er riktig bruk av ressursene å iverksette opprensningstiltak langs elveløpet

innenfor verneområdet i Hemskilen. Utretting og opprensning av vannveiene høyere opp i vassdraget har ført til at vannet renner fortere, følgelig har elver og bekker både kunnet grave sterkere, og føre med seg mye mer slam, enn tidligere. Slammet stopper i de grunne områdene i Hemskilen, og særlig i takrørvegetasjonen langs breddene. Når tilsvarende inngrep i de naturlige vannveiene ikke har funnet sted innenfor verneområdet i Hemskilen, blir konsekvensen at slam avsettes langs elveløpet i verneområdet. En utvidelse av elveløpet i Hemskilen kan med andre ord føre til ytterligere tilslamming av nedre deler av verneområdet. Skal problemene løses, synes utfordringene å ligge høyere opp i vassdraget. Her bør prosessen med bekkelukking og opprensninger av elve- og bekkeløp heller reverseres. Det bør tas hensyn til tidspunkt for pløying av dyrket mark og måten det pløyes på. Værforhold og hvordan vegetasjonsbelter rundt de enkelte teiger og vannstrenger tas vare på, innvirker også på graden av jorderosjon. Bekker som er lagt i rør bør gjenåpnes, og randvegetasjon bør igjen kunne fungere som naturlige slamfiltre for å redusere så vel partikkelforurensning som utvasking av næringsstoffer. Det hører med til bildet at dyrkingsarealene omkring selve naturreservatet i Hemskilen primært oversvømmes av sjøvann i forbindelse med springflo- og ikke av flomvannføringer i Hemsassdraget.

4.4. Forurensning

Siden 2006 har situasjonen i Hemvassdraget blitt vesentlig forbedret som følge av skjerpete utslippskrav og strengere rapporterings- og kontrollrutiner. Trafikken på Rv303, som krysser Hem bru like oppstrøms for reservatet, vil forårsake noe utslipp til vassdraget og nordlige del av verneområdet. Den klart største trusselen er imidlertid akuttutslipp som følger av eventuelle trafikkuhell. Det finnes i dag ingen buffer mot reservatet dersom uhellet først skulle være ute. Slamsituasjonen og tilførsler av næringsstoffer til Hemskilen er i stor grad bestemt av terrenginngrep og utslipp som finner sted høyere opp i Hemsassdraget. Siden konsekvensene for verneområdet er til dels betydelige, bør det vurderes å utarbeide en oversikt over aktuelle tiltak som kan redusere utslippene til Hemsassdraget – og dermed forbedre forholdene for dyre- og plantelivet i naturreservatet.

4.5. Opprydding

Figur 9: Flere steder ligger avfall som bør fjernes (foto: O. K. Spikkeland)

Langs elveløpet og i selve Hemskilen finnes en del avfall. Noe av avfallet representerer kun et estetisk problem, og er neppe til sjenanse for dyre-, fugle- og plantelivet såfremt det foretas jevnlig opprydding, mens noe, som garnrester, tauverk og gammelt fiskeutstyr, kan representere en betydelig trussel for dyre- og fuglelivet. Sjenerende avfall, og avfall som kan være direkte skadelig, skal fjernes og det skal foretas jevnlig søppeloppydding i reservatet. Arbeidet bør utføres på en årstid hvor fuglelivet i området forstyrres minst mulig. Gamle bekkeløp ut mot Hemskilen skal

kontrolleres og om nødvendig renses for vegetasjon, søppel og organisk avfall som måtte være til særlig stengsel for fri vannbevegelse. Ved naturlige innfallsporier til reservatet bør det settes opp egne skilt som minner om publikums ansvar. Skilt bør tekstes på flere språk.

4.6. Tilrettelegging og informasjon

Manglende fysisk tilrettelegging og gjennomførte informasjonstiltak bidrar til at Hemskilen er forholdsvis lite besøkt. Det finnes ikke fugleobservasjonstårn, opparbeidete parkeringsplasser, informasjonstavler, brosjyrer, nettsted eller lignende som kan være til hjelp for publikum. Framkommeligheten langs deler av reservatet er dårlig på grunn av tett vegetasjon, dyrket mark og beitedyr. I den sørøstre delen av Hemskilen er tilkomsten til verneområdet noe bedre fordi det går vei over til Storøya, og fordi det her finnes nakne bergnabber som egner seg som utkikksposter. Avstanden til de mest fuglerike områdene sentralt i Hemskilen er imidlertid stor. Det bør derfor oppføres et fugleobservasjonstårn på østsiden av Hemskilen, fortrinnsvis ved Sørbyøya. Herfra vil man kunne få et godt overblikk over mesteparten av fugle- og dyrelivet som er knyttet til de åpne vannflatene, og delvis også strandsonene. Nøyaktig lokalisering og utforming av tårnet må skje etter nærmere avtale mellom grunneier og forvaltningsmyndigheten. Det forutsettes at tilkomststi anlegges fram mot tårnet og at aktuell tilkomst skiltes tydelig. I den grad det er mulig bør det også gjøres avtale med grunneier om enkel parkeringsmulighet for publikum. I tilknytning til tårnet bør det settes opp informasjonsplakater og annet informasjonsmaterieell. I den grad det ansees nødvendig, og kun etter avtale med forvaltningsmyndigheten, kan vegetasjon rundt fugleobservasjonstårnet som måtte være til hinder for utsyn fjernes.

Det bør utarbeides og settes opp informasjonsplakater for Hemskilen naturreservat på sentrale steder rundt verneområdet. Det bør også settes opp skilt ved brua over mot Storøya, som opplyser om reglement ved ferdsel i verneområdet. Informasjon om Hemskilen naturreservat som viktig våtmarksområde i strandsonen bør styrkes på internett gjennom Fylkesmannens nettsider. Utarbeidete fagrappporter fra området skal så langt det er hensiktsmessig legges åpent tilgjengelig. Det bør utarbeides og presenteres lett tilgjengelig faktastoff om tema som fugle- og dyreliv i brakkvannsdelta, planteliv og vegetasjonstyper samt sjøørretoppgang og vannkvalitet i Hemsvassdraget.

Det bør tilrettelegges med noen få, faste fiskeplasser for sjøørretfiske langs deler av elveløpet for å begrense forstyrrelsen. Fiskeplasser bør ryddes for høyere vegetasjon og skiltes.

4.7. Overvåking og kartlegging

For å kunne forvalte områdene på en god måte trenger Fylkesmannen oppdatert kunnskap om naturgrunnlaget. Det er derfor ønskelig med en systematisk naturovervåking, særlig av forurensning, dyreliv og vegetasjonskartlegging. Overvåking gir et godt vurderingsgrunnlag for å følge tilstanden til verneformålet ut fra forhåndsdefinerte bevaringsmål. I tillegg til dette vil både registrering av de påvirkninger som skjer i verneområder og effekter av forvaltningstiltakene som iverksettes høre inn under overvåking. Grunnlaget for å gjennomføre effektive skjøtselstiltak i verneområder må baseres på god kunnskap om tilstanden til verneområdene slik at man kan vurdere hvilke effekter skjøtselen vil ha på de ulike artene. I denne forvaltningsplanen er det definert bevaringsmål for naturtyper i reservatet, og oppfølging av disse er sentrale for forvaltningen av reservatet i framtida. Eventuelle tiltak bør utføres som et samarbeid mellom kommunen, Fylkesmannen og SNO.

4.1. Økonomi

Det er en statlig oppgave å finansiere tiltak som fremmer verneformålet. Aktuelle forvaltningstiltak initieres som regel av Fylkesmannen i Vestfold eller SNO, men kan også initieres av andre aktører. Tiltak i denne sammenhengen er konkrete fysiske tiltak som vedrører naturreservatet og som følger direkte av forvaltningsplanen. Oppstillingen nedenfor er en oversikt over aktuelle tiltak. Denne danner grunnlag for årlige søknader om midler fra

Fylkesmannen til DN. Fylkesmannen og DN er imidlertid avhengige av de årlige bevilgninger over statsbudsjettet. Siden skjøtselsarbeidet planlegges for lengre tidsrom enn budsjettene, må tiltakene prioriteres innen realistiske kostnadsrammer. Fylkesmannen kan ikke gjennomføre planlagte skjøtselstiltak dersom omsøkte midler ikke blir bevilget. Det lar seg derfor ikke gjøre å legge mer nøyaktige føringer på tidsrammene enn det som er gjort her.

4.2. Tiltaksliste

Tiltak	Prioritet	Tidspunkt
Opprettholde og gjenoppta beiteområder langs strandsonen	Høy	Årlig, etter behov
Kartlegge og fjerne fremmede skadelige arter	Høy	2011-15
Overvåke utviklingen i reservatet, inkludert vegetasjon, fugleliv og forurensning	Høy	Årlig, ved hekking og i trekktiden
Koordinatfeste og merke vernegrense	Høy	2011-15
Konsekvensutrede åpning av Hemsvasstraget for å bedre vannførsel og bremse gjengroing	Lav	2011-20
Fugleobservasjonstårn	Middels	2016-20
Fjerne avfall i hele området	Middels	Ved behov, men en større opprydning i 2011-12
Utarbeide og sette opp skilt i området	Middels	2011-15
Utarbeide informasjon for internett	Lav	2011-20
Sette ut minkfeller	Lav	Årlig, etter behov

Komplett tiltaksliste med kostnadsoverslag finnes i vedlegg 3.

Figur 3: Småbergknapp er blant planteartene som opptrer på tørrberg langs Hemskilen (foto: O.K. Spikkeland).

5. SAKSBEHANDLING

5.1. Forvaltningsmyndighet

Det er **Fylkesmannen i Vestfold** som er forvaltningsmyndighet for Hemskilen naturreservat og fuglefredningsområde. Søknad om dispensasjon fra verneforskriften skal sendes direkte til Fylkesmannen.

5.2. Forvaltning av verneforskriften

Verneforskriften gjelder i utgangspunktet kun aktiviteter innenfor verneområdet, med mindre det er en direkte, åpenbar og nærliggende årsaksforbindelse mellom tiltak utenfor verneområdet og virkningene innenfor verneområdet. Verneforskriften endrer ikke grunneiers rettigheter og plikter etter annet lovverk uten at det går særskilt fram av forskriften. Forskriften endrer f.eks. ikke grunneiers rett til å nekte motorferdsel eller andre tiltak som ikke er en del av allemannsretten på sin eiendom. Grunneier kan likevel ikke nekte forvaltningsmyndigheten nødvendig motorferdsel i forbindelse med skjøtsel. Verneforskriften kan innebære innskrenkninger i grunneiers, rettighetshavers og publikums rettigheter, men kan ikke gi vernemyndigheten eller det offentlige noen særskilt råderett ut over det som følger av rett til skjøtsel etter bestemmelsene. Det oppstår av og til tvil om hvor mye som kan tolkes inn under de spesifiserte unntaksreglene i forskriftens § V. Det er blant annet eksempelvis ofte tatt inn bestemmelser i verneforskriftene som fastslår at enkelte tiltak skal være lovlige - uten at man av det kan slutte at andre typer tiltak som er nødvendig for å gjennomføre det lovlige tiltaket også er lovlig. For eksempel kan en forskrift åpne for uttak av ved uten at det dermed følger at motorisert ferdsel for å hente veden også er tillatt.

Eventuelle brudd på vernebestemmelsene i verneområdet meldes rutinemessig til SNO som i sin tur vil vurdere tiltak eller politianmeldelse. I tillegg har Fylkesmannen en selvstendig rolle i oppfølgingen av slike saker.

§ 3 - Vernebestemmelser – utfyllende kommentarer

§ IV viser til de generelle bestemmelsene for verneområdet. Ved vurderinger av tiltak og aktiviteter som er regulert i § 3, vil bestemmelsene bli vurdert opp mot formålet i § 2. § 3 punktene 1-8 gjelder kun for reservatet, mens punkt 9-10 gjelder fuglefredningsområdet.

Punkt 1 spesifiserer at all vegetasjon er fredet, også døde plantedeler og vannplanter. Planting og såing er forbudt for å unngå endringer i den stedege vegetasjonen, og særlig for å unngå etablering av fremmede arter. Det er unntak fra dette punktet for bær og matsopp, se § 4.7.

Punkt 2 viser til at også dyrelivet er fredet, både mot jakt og fangst, men også mot unødig forstyrrelse og ødeleggelse av reir og hi. Et hovedformål med fredningen av Hemskilen er å beskytte det rike fuglelivet, og denne bestemmelsen understreker dette. ”Unødig forstyrrelse” omfatter all aktivitet som stresser fuglene eller på annen måte endrer deres naturlige adferd, særlig er dette viktig å ta hensyn til i hekkeperioden. Hva som er ”unødig forstyrrelse” kan ikke fastsettes absolutt, men må sees i lys av flere forhold, særlig årstid. Utsetting av dyrearter, herunder også fiskearter, som ikke naturlig finnes i området er ikke tillatt uten dispensasjon.

Punkt 3 viser til at alle tiltak som kan endre naturen i reservatet på en måte som ikke er i samsvar med formålet med fredningen er forbudt. Punktet er ment å omfatte alle menneskeskapte tiltak og fysiske påvirkninger som kan forringe verneverdiene. Selv om alminnelig ferdsel etter frilufsloven er tillatt, er camping og teltslagning ikke lovlig. Dette er for å unngå unødige forstyrrelser og slitasje på vegetasjonen.

Punkt 4 viser til at all padling og seiling med brett etc er forbudt i området. Det er for å skåne fuglelivet for forstyrrelse, og er en spesifisering av hva som kan gå inn under begrepet ”unødig forstyrrelse” i punkt 2.

Punkt 5 spesifiserer at all motorisert ferdsel er forbudt. Dette er for å unngå skade på vegetasjon og unødig forstyrrelse på dyrelivet. Særlig understrekes at all vannsport er ulovlig, idet dette ansees som unødig forstyrrelse av fuglelivet. Med vannsport menes all sport på vann, både motorisert og annen aktivitet og som kan falle utenfor § 4.

Punkt 6 spesifiserer at selv om alminnelig ferdsel etter friluftsløven er tillatt, er større arrangementer og teltslagning ikke lovlig. Dette er for å unngå unødige forstyrrelser og slitasje på vegetasjonen. Hva som er ”større arrangementer” er en definisjonssak, og må blant annet vurderes ut fra hvor mye skade og forstyrrelse dette kan antas å medføre.

Punkt 7 gir Direktoratet for naturforvaltning en egen hjemmel for å gripe inn og endre regelverket for reservatet ved behov. Dette må skje ved forskrift og vil derfor normalt ikke benyttes ved akutt behov for ferdselsforbud, men kan iverksettes ved mer langsiktig behov for strengere ferdselsreglement.

Punkt 8 er et forbud mot all form for åpen ild i reservatet, grilling er særlig nevnt ettersom dette er en vanlig aktivitet i strandsonen. Det er tidvis stor brannfare i reservatet og en brann i hekketiden vil kunne ødelegge hundrevis av reir og mye verdifull vegetasjon.

I fuglefredningsområdet gjelder:

Punkt 9 fastslår fuglelivet er fredet, både mot jakt og fangst, men også mot unødig forstyrrelse og ødeleggelse av reir og hi. Et hovedformål med fredningen av Hemskilen er å beskytte det rike fuglelivet, og denne bestemmelsen understreker dette også for fuglefredningsområdet. Se for øvrig punkt 2 om dyrelivet.

Punkt 10 understreker at all vannsport er ulovlig, idet dette ansees som unødig forstyrrelse av fuglelivet. Med vannsport menes all sport på vann, både motorisert, og annen aktivitet som for eksempel padling og kiting.

§ 4 - Forståelse av unntak fra forskriften

§ 4 i verneforskriften lister opp en rekke generelle unntak fra § 3, som ikke krever tillatelse eller dispensasjon. Punkt 1 - 3 er unntatt § 3 i sin helhet, punkt 4 - 9 er unntak fra § 3 pkt 1 - 3, og punkt 10 - 12 er unntak fra § 3 punkt 4 - 5. Av dette følger naturlig at § 4 punkt 1 - 3 omhandler hele verneområdet mens punkt 4 - 12 kun omhandler reservatet.

Punkt 1 omtaler aktivitet av nasjonal karakter. Disse er alltid tillatt i verneområder. Ingen privatperson kan handle etter dette punktet uten kontakt og avtale med forvaltningsmyndigheten.

Punkt 2 viser til at drift av de eksisterende landbruksarealene i fuglefredningsområdet er lovlig. Utvidelse av landbruksarealer i fuglefredningsområdet er søknadspliktig. Landbruk i reservatet er forbudt.

Punkt 3 slår fast at drift og vedlikehold av eksisterende anlegg og innretninger i forbindelse med landbruksdriften i, og i umiddelbar nærhet av, reservatet er lovlig. Endringer i slike eksisterende anlegg er imidlertid søknadspliktige, ettersom de sannsynligvis vil komme inn under kapittel IV nr 3. Oppsetting av gjerder for beite er unntatt søknad.

Punkt 4 viser til at det er tillatt å midlertidig forankre eller fortøye fartøy. Bestemmelsen må sees i sammenheng med fisket i området, se også punkt 5.

Punkt 5 spesifiserer at det til tross for dyrelivsfredningen er lov å drive fiske og fangst i reservatet etter havressursloven og lakse- og innlandsfiskloven. Uttak av tang og tare er ikke tillatt.

Punkt 6 spesifiserer mulighet til utsetting og gjenfangst av stedege marine organismer. Utsetting av arter som finnes i området, men som ikke er stedege, slik som stillehavsosters og amerikansk hummer, er ikke omfattet av dette punktet og skal ikke slippes ut igjen ved fangst.

Punkt 7 er et unntak fra vegetasjonsfredningen, og åpner for plukking av matsopp og bær i samsvar med allemannsretten. Andre typer sopp kan ikke plukkes uten spesiell tillatelse.

Punkt 8 slår fast at konstruksjoner og anlegg som var i bruk ved opprettelsen av reservatet kan vedlikeholdes for videre bruk. Det er imidlertid ikke adgang til å utvide slike konstruksjoner med hjemmel i dette punktet. Vedlikehold av oppgitte brygger og båtplasser som er etablert på fredningstidspunktet, vil fortsatt kunne foregå i samme utstrekning som før. Eventuell fornyelse eller ombygging av bryggeanlegg må omsøkes etter § 5 punkt 3.

Punkt 9 omhandler eksisterende husdyrbeite, dette er lovlig i reservatet, men slik bruk må eventuelt klareres med grunneier. Rydding av vegetasjon inngår ikke i denne bestemmelsen, dette krever egen dispensasjon. Direktoratet for naturforvaltning kan, for å fremme formålet med vernet, regulere beitetrykket i verneområdet ved behov. Dette må skje ved forskrift og vil derfor normalt ikke benyttes ved kortsiktig behov for endring i beitetrykk, men kan iverksettes ved mer langsiktig behov for endret beiter regime.

Punkt 10 bekrefter ferdsel på land og bruk av landfester i forbindelse med yrkesfiske, samt båtbruk ved yrkesfiske og havbeite næring, i samme utstrekning som tidligere. Utvidelse av slik aktivitet er søknadspliktig. Det er ikke anledning til å etablere nye brygger, landfester etc med hjemmel i dette punktet. Det må omsøkes etter § 5 punkt 3 - 4.

Punkt 11 understreker grunneiers rett til ferdsel med kano og kajakk, eller andre former for ferdsel nevnt i § 3 punkt 4 – 5. Bestemmelsen om unødig forstyrrelse gjelder likevel, og all slik ferdsel må skje med aktsomhet.

Punkt 12 bekrefter bruk av båtrett i samme utstrekning som tidligere. Ferdsel med fritidsbåt (motorisert ferdsel) til og fra eksisterende brygger eller båtplasser som er etablert på fredningstidspunktet, vil fortsatt kunne foregå i samme utstrekning som før. Ferdsel med båt til og fra bryggene er forutsatt å skje korteste vei mot farlei. Eventuell fornyelse eller ombygging av bryggeanlegg må omsøkes etter § 7. Tillatelse til etablering av nye båtplasser kan ikke påregnes.

§ 5 – Forståelse av de spesifiserte dispensasjonsbestemmelsene

§ 5 viser til forhold der Fylkesmannen *kan* gi tillatelse etter søknad. Selv om dispensasjonshjemmelen er det klare utgangspunktet for tolking, må en dispensasjon også vurderes ut fra verneformålet og naturforholdene i hvert enkelt område. Det bør gis dispensasjon for tiltak som bidrar til å fremme verneverdiene. Slik bruk kan også vurderes som et ledd i forvaltningen for å bevare verneverdiene. § 5 gjelder for hele verneområdet.

Punkt 1 spesifiserer at det kan gis tillatelse til motorisert ferdsel ved nyetablering av anlegg for Kystverket eller andre anlegg spesifisert i § 5 punkt 3.

Punkt 2 viser til at det kan gis tillatelse til Kystverket for oppføring av nye anlegg.

Punkt 3 åpner for oppføring, endring, utvidelser og flytting av noen spesifiserte typer anlegg. Det skal særskilte grunner til for å gi dispensasjon for oppføring av nye anlegg i verneområdet, især i reservatet.

Punkt 4 understreker at etablering av nye landfester til bruk ved yrkesfiske er søknadspliktig.

Punkt 5 gir tilsynelatende mulighet til jakt og fangst etter dispensasjon etter skadefellingsbestemmelsene i viltloven. Fremmede arter er alltid uønsket, men faller inn under kapittel VII om skjøtsel og fjernes derfor ikke med hjemmel i dette punktet. Stedege enkeltarter som forskyver den naturlige balansen i et område på grunn av endret bestandstørrelse er svært uvanlig.

Om generell dispensasjon fra forskriften

Etter overgangen til naturmangfoldloven 1. juli 2009 gjelder nå § 48 i denne loven i stedet for det generelle dispensasjonskapittelet i verneforskrifter som er eldre enn dette. Det betyr at saker om dispensasjon ikke skal behandles etter § 6 i verneforskriften for Hemskilen naturreservat og fuglefredningsområde, men etter naturmangfoldlovens § 48. De spesifiserte dispensasjonshjemlene i kapittel 5 i verneforskriften gjelder derimot fortsatt. Ved søknad om dispensasjon skal formålet med verneområdet tillegges stor vekt. Det bør gis dispensasjon for tiltak som bidrar til å fremme verneverdiene. Slik bruk kan også vurderes som et ledd i forvaltningen for å bevare verneverdiene. Det kan ikke gis dispensasjon dersom tiltaket har eller kan ha nevneverdig negativ effekt på verneverdiene. Naturmangfoldloven § 48 inneholder særskilte krav til dokumentasjon om tiltakets virkning, derfor kan det være aktuelt å kreve tilleggsdokumentasjon dersom søknaden ikke inneholder tilstrekkelig dokumentasjon. Naturmangfoldloven § 48 er sitert nederst i vedlegg 1 – verneforskriften.

5.3. Forholdet til annet lovverk, føringer og forvaltning

Forskrift for verneområder går normalt foran andre lover og forskrifter. Med få unntak vil verneforskriften inneholde strengere regler om bruk og tiltak enn annet lovverk. Ved søknad om dispensasjon skal formålet med verneområdet tillegges stor vekt, og enkeltvedtak skal i slike saker tolkes i lys av det spesifikke formålet. Bakgrunnen for vernet, forarbeidet, i denne sammenhengen Verneplan for våtmarksområder i Vestfold og Verneplan for Oslofjorden, skal også tillegges vekt. Tvil om rettslige rammer i en verneforskrift betyr at forskriften bør fortolkes innskrenkende. I verneområdene virker annet lovverk *ved siden av* naturmangfoldloven og verneforskriften, som for eksempel plan- og bygningsloven og forurensningsloven, slik at noen tiltak vil trenge tillatelse etter flere lovverk. Fylkesmannen har bare myndighet til å gi tillatelse i forhold til NML og verneforskriften. Andre nødvendige tillatelser for gjennomføring av tiltak i verneområdet, herunder tillatelse fra grunneier, må innhentes før arbeid kan iverksettes.

Tilgrensende områder

En av utfordringene for Hemskilen naturreservat er den aktiviteten som foregår utenfor vernegrensene og som derfor ikke styres av verneforskriften. Rundt verneområdet er det bebyggelse, skog og intensivt jordbruk, og sammen med slam og forurensende utslipp påvirker dette reservatet.

Den nye naturmangfoldloven har en egenbestemmelse om påvirkning på verneområder utenfra:

§ 49 om utenforliggende virksomhet som kan medføre skade inn i et verneområde:

Kan virksomhet som trenger tillatelse etter annen lov, innvirke på verneverdiene i et verneområde, skal hensynet til disse verneverdiene tillegges vekt ved avgjørelsen av om tillatelse bør gis, og ved fastsetting av vilkår. For annen virksomhet gjelder aktsomhetsplikten etter § 6.

Figur 10: Også tiltak utenfor vernegrensa vurderes mot formålet med verneområdet.

§ 6 om generell aktsomhetsplikt:

Enhver skal opptre aktsomt og gjøre det som er rimelig for å unngå skade på naturmangfoldet i strid med målene i §§ 4 og 5. Utføres en aktivitet i henhold til en tillatelse av offentlig myndighet, anses aktsomhetsplikten oppfylt dersom forutsetningene for tillatelsen fremdeles er til stede.

§§ 4 og 5 omhandler forvaltningsmål for naturtyper, økosystemer og arter. Målene er i hovedsak å ivareta mangfoldet av naturtyper med det artsmangfold og økologiske prosesser som kjennetegner dem, og arter i deres naturlige utbredelsesområde og i levedyktige bestander. § 6 gjelder både private aktører og offentlige myndigheter, i og utenfor verneområder. Dette betyr at effekten vedtaket kan ha på et verneområde skal tillegges vekt, og hensynet til naturverdiene som følger av verneforskriften skal inngå når det vurderes hvorvidt - og på hvilke vilkår - en tillatelse etter annet lovverk skal gis. Hensynet til verneverdiene skal fremgå av beslutningen. Det er med andre ord nå hjemmel for å kreve **stor aktsomhet** ved planlegging av tiltak i nærområdene til et så sensitivt og verdifullt område som Hemskilen.

I tillegg er det flere miljørettslige prinsipper i NML som gjelder aktsomhet og kunnskapsgrunnlag for all natur, ikke bare verneområder, når det skal vurderes om virksomheter kan få tillatelse til tiltak. Disse finnes i kapittel 2 - *Alminnelige bestemmelser om bærekraftig bruk*.

5.4. Oppsyn

Statens naturoppsyn (SNO) har ansvaret for tilsyn og kontrolloppgaver i samtlige naturvernområder i Vestfold, herunder Hemskilen naturreservat. Formålet med tilsynet er å ivareta nasjonale miljøverdier og forebygge miljøkriminalitet. SNO har oppsynsmyndighet i medhold av lov av 21. juni 1996 om statlig naturoppsyn, og avgrenset politimyndighet etter miljølovene (friluftsløven, naturmangfoldloven, motorferdselloven, kulturminneloven, viltloven, lakse- og innlandsfiskeloven og deler av forurensningsloven). I tillegg til kontrolloppgavene etter disse lovene skal oppsynet drive veiledning og informasjon, skjøtsel, tilrettelegging, registrering og dokumentasjon. Tiltakene planlegges og utføres i samarbeid med Fylkesmannen, enkelte av tiltakene er nærmere presentert i denne forvaltningsplanen. SNO har en god og tett dialog med Fylkesmannen, og vil bli orientert dersom det er gitt dispensasjoner fra verneforskriften til ulike tiltak inne i reservatet.

Som forvaltningsmyndighet er Fylkesmannen bestiller av oppsynsoppgaver hos SNO.

5.5. Retningslinjer for saksbehandling

Punktene under oppsummerer retningslinjer for all saksbehandling som gjelder for Hemskilen naturreservat.

1. Verneforskriften har strengere bestemmelser enn annet lovverk. Derfor skal alle søknader om tiltak som krever tillatelse eller dispensasjon sendes til Fylkesmannen først. Søknader vil først vurderes etter verneforskriften før de eventuelt blir behandlet etter annet lovverk. Det er viktig å huske at en skriftlig søknad ikke nødvendigvis trenger å være spesielt omfattende. Er du i tvil, ring Fylkesmannen for å få mer informasjon om hvilke opplysninger som kreves for det tiltaket du ønsker å søke om tillatelse til.
2. Klage på vedtak gjort av Fylkesmannen skal behandles etter reglene i forvaltningsloven. En eventuell klage på vedtak etter verneforskriften skal derfor sendes DN via Fylkesmannen. Fylkesmannen vil se om det har kommet frem nye saksopplysninger som tilsier at vedtaket

bør gjøres om. Dersom Fylkesmannen opprettholder sitt vedtak skal klagen oversendes DN for endelig behandling og vedtak.

3. Disse instansene skal alltid ha kopi av alle vedtak som angår verneområdet: Fylkesmannen, DN og Statens Naturoppsyn Vestfold Sandefjord og Larvik kommuner.

6. FORVALTNINGSPLANENS TIDSPERSPEKTIV

Forvaltningsplanen for Hemskilen naturreservat og fuglefredningsområde gjelder frem til ny forvaltningsplan er vedtatt. Fylkesmannen er ansvarlig for revideringen av planen, og tar sikte på å gjøre dette hvert 10. år, første gang i 2021. Fylkesmannen kan revidere planen på et tidligere tidspunkt dersom det er nødvendig. Bevaringsmålene vil bli revidert i samsvar med nasjonale standarder når disse foreligger, uavhengig av rullering av forvaltningsplanen for øvrig.

7. REFERANSER

- Andersen, R., Hagenlund, G., Kildal, T. & L. Abee-Lund, J.H. 1986. *Fiskekart for Vestfold*. Fylkesmannen i Vestfold, miljøvernavdelingen.
- Artsdatabanken 2010. *Artskart*. Kun internettutgave.
- Artsdatabanken, 2006. Kålås, J.A., Viken, Å. & Bakken, T. (red.). *Norsk Røddliste 2006 – 2006 Norwegian Red List.*, Norway.
- Christensen, G. & Skov, A. 1992. *Sjøørret – registrering av kystnære vassdrag i Vestfold 1991*. Fylkesmannen i Vestfold, miljøvernavdelingen. Rapport.
- Direktoratet for naturforvaltning 2001a. Områdevern og forvaltning. *DN-håndbok 17* (rev. i 2010).
- Direktoratet for naturforvaltning 2001b. Kartlegging av marint biologisk mangfold. *DN-håndbok 19*.
- Direktoratet for naturforvaltning 2006. Kartlegging av naturtyper. Verdsetting av biologisk mangfold. *DN-håndbok 13*. 2. utgave (rev. 2007).
- Direktoratet for naturforvaltning 2007. Den norske våtmarksarven. Styrket forvaltning og utvidelse av nettverket av Ramsarområder og andre vernede våtmarker i Norge. Forslag til tiltak 2007-2010. *DN-utredning nr. 2007-1*.
- Direktoratet for naturforvaltning 2010. *Naturbasen*. Kun internettutgave (www.dirnat.no).
- Direktoratet for naturforvaltning & Fylkesmannen i Vestfold 2002. *Forskrift om fiske og fredningssoner i vassdrag med anadrome laksefisk i Vestfold*. Fastsatt 4.12.2002.
- Fylkesmannen i Vestfold 1975. *Utkast til verneplan for våtmarksområder i Vestfold fylke*. Rapport.
- Fylkesmannen i Vestfold 2006. *Fylkesmannen i Vestfold sin tilrådning til Direktoratet for naturforvaltning om: Sikring av verneverdige naturområder i Oslofjorden, fase 2, Supplerende verneplan for hekkeområder for sjøfugl i Vestfold*.
- Kålås, J.A., Viken, Å. & Bakken, T. (red.) 2006. *Norsk Røddliste 2006 – 2006 Norwegian Red List*. Artsdatabanken, Norway.
- Larvik kommune 2007. *Kommuneplanens arealdel 2007-2019*.
- Larvik kommune. Reisz, S.-K. 2005. *Fiskeribiologiske undersøkelser i Larvik kommune*. Rapport.
- Larvik kommune/Naturplan 2000. *Kartlegging av naturtyper, verdsetting av biologisk mangfold i Larvik kommune*.
- Meteorologisk institutt 2010. <http://retro.met.no/observasjoner/>.

- Miljøverndepartementet, 2009. *Verneplan for Oslofjorden – delplan sjøfugl*. Kongelig resolusjon.
- Moen, A. 1998. *Nasjonalatlas for Norge. Vegetasjon*. Statens Kartverk.
- Promitek as 2006. *Samlet plan for utslipp til vann fra steinindustrien (larvikittprodusentene) i Larvik*. Prosjektforslag - NIVA, NVE, Promitek og MM Consult.
- Puschmann, O. 2005. Nasjonalt referansesystem for landskap. Beskrivelse av Norges 45 landskapsregioner. *NIJOS-rapport 10 /2005*. Norsk institutt for jord- og skogkartlegging, Ås.
- Ramsar Convention Bureau 2005. Information Sheet on Ramsar Wetlands (RIS).
- Sandefjord kommune 2006. *Kommuneplanens arealdel*.
- Sandefjord kommune 2001. *Biologisk mangfold i Sandefjord*.
- Sigmond, E.M.O., Gustavson, M. & Roberts, D. 1984. *Berggrunnskart over Norge. M=1:1 mill.* Norges geologiske undersøkelse.
- Svendsen, R. 2001. *Overvåkning av småvassdrag i Larvik kommune. Resultat og prosjektevaluering 2000 og 2001*.
- Svendsen, R. 2003. *Kartlegging av marint biologisk mangfold*. Larvik kommune.
- Thorsrud, K. 1999. Røddlistearter i Vestfold. *En statusrapport med oversikt over registrerte lokaliteter for røddlistearter av ulike plante- og dyregrupper*. Fylkesmannen i Vestfold, miljøvernavdelingen. Rapport nr. 2/99.
- Aasestad, I. 1998. *Sjøørret i kystvassdragene i Larvik kommune. Utbredelse, bestandssituasjon og trusler*.

Vedlegg 1:

Forskrift om fredning for Hemskilen naturreservat og fuglefredningsområde:

FOR 2009-06-19 nr 743: Forskrift om Verneplan for Oslofjorden – delplan sjøfugl. Vedlegg 35. Fredning av Hemskilen naturreservat med tilhørende fuglefredningsområde, Sandefjord og Larvik kommuner, Vestfold

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 19. juni 2009 med hjemmel i lov 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 8 og § 9, jf. § 10, § 14 annet ledd og § 21, § 22 og § 23. Fremmet av Miljøverndepartementet.

§ 1. Avgrensing

Det fredede området berører følgende gnr./bnr.:

Sandefjord kommune: 127/17, 127/18, 127/110, 127/111, 127/112, 132/18 (bare fuglefredningsområdet).

Larvik kommune: 132/20, 133/15, 133/33, 133/37 og 1091/1, 1091/4, 1092/1, 1092/2, 1092/5, 1092/6, 1093/4, 1093/5.

Naturreservatet dekker et totalareal på ca. 326 daa, herav ca. 129 daa landareal. Fuglefredningsområdet dekker et totalareal på ca. 238 daa, herav ca. 209 daa landareal.

Grensene for naturreservatet og fuglefredningsområdet framgår av kart datert Miljøverndepartementet juni 2009. De nøyaktige grensene skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Verneforskriften med kart oppbevares i Sandefjord kommune og i Larvik kommune, hos Fylkesmannen i Vestfold, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

§ 2. Formål

Formålet med naturreservatet er å bevare et spesielt våtmarksområde, på land og i sjø, med det naturlig tilknyttede plante- og dyreliv. Reservatet er egenartet ved å ha særlig verdi som beite- og oppvekstområde for vannfugl i hekkesesongen, og som beite- og hvileområde for vannfugl på trekk. Formålet med fuglefredningsområdet på de tilgrensende arealer er å vare på fuglelivet og fuglenes livsmiljø. Arealene med fuglefredningsområde har særlig verdi som beiteområder for ender og gjess og vil bidra til å hindre forstyrrelse av fuglelivet i reservatet.

§ 3. Vernebestemmelser

For naturreservatet gjelder følgende bestemmelser:

1. All vegetasjon på land og i vann (herunder tang og tare) er fredet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra reservatet. Nye plantearter må ikke innføres. Planting eller såing er ikke tillatt.
2. Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er fredet mot skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen, samt slipp av hund er forbudt. Utsetting av dyr er ikke tillatt.
3. Det må ikke iverksettes tiltak i reservatet som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg, andre varige eller midlertidige innretninger, etablering av oppdrettsanlegg, hensetting av campingvogner, brakker o.l., opplag av båter, framføring av luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, oppdyrking, drenering eller annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling og lagring av masse, utføring av kloakk

eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling, kalking eller bruk av kjemiske bekjempingsmidler. Forsøpling er forbudt. Opplistingen er ikke fullstendig.

4. I sjøarealene er kano- og kajakkpadling, bruk av seilbrett og lignende ferdselsformer forbudt.
5. I reservatet er motorferdsel forbudt, herunder start og landing av luftfartøy og lavtflyging under 300 m. Vannsport, herunder bruk av vannskuter, vannski, paraglider o.l., er forbudt.
6. Bruk av reservatet til teltleirer, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer er forbudt.
7. Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til fredningsformålet ved forskrift forby eller regulere ferdselen i hele eller deler av reservatet.
8. I reservatet er bålbrenning og bruk av grill forbudt, utenom opparbeidet tomt for bolig/fritidsbolig.

For fuglefredningsområdet gjelder følgende bestemmelser:

9. Fuglelivet er fredet mot jakt og mot skade eller unødig forstyrrelse for øvrig.
10. Vannsport, herunder bruk av vannskuter, vannski, paraglider o.l., er forbudt.

§ 4. Generelle unntak

Bestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i politi-, brannvern-, ambulanse-, oljevern-, rednings- og oppsynsøyemed, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten. Bestemmelsen gjelder ikke øvingskjøring.
2. Drift av landbruksarealer i fuglefredningsområdet.
3. Drift og vedlikehold av eksisterende dreneringsanlegg for landbruksarealer med naturlig fall til reservatet, herunder pumpeanlegg, og oppsetting og vedlikehold av gjerder mv. for beiteområder for husdyr.

Bestemmelsene i § 3, nr. 1-3, er ikke til hinder for:

4. Midlertidig oppankring/fortøyning av fartøy.
5. Fiske og fangst etter havressursloven og lakse- og innlandsfiskloven.
6. Utsetting og gjenfangst av stedegne marine organismer i forbindelse med havbeitenæring etter akvakulturloven.
7. Sanking av bær og matsopp.
8. Vedlikehold av anlegg som er i bruk på fredningstidspunktet.
9. Beiting. Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til fredningsformålet ved forskrift regulere beitetrykket i hele eller deler av reservatet.

Bestemmelsene i § 3, nr. 4-5, er ikke til hinder for:

10. Ferdsel på land ved bruk av landfester i forbindelse med yrkesfiske og ferdsel med båt i forbindelse med yrkesfiske og havbeitenæring.
11. Grunneiers ferdsel.
12. Ferdsel med båt, herunder motorbåt, til og fra båtplasser og bryggeanlegg som er etablert på fredningstidspunktet.

§ 5. Eventuelle unntak etter søknad

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

1. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter etter:
 - nr. 2, oppføring av nye anlegg for Kystverket.
 - nr. 3, oppføring av diverse andre nye anlegg.
2. Oppføring av nye anlegg for Kystverket.
3. Oppføring av nye anlegg, flytting av anlegg, og tilbygg til eksisterende anlegg for dreneringstiltak i landbruket, for båtbyggger, veier, krafttilførsel og bebyggelse.
4. Etablering av landfester for fiskeredskaper.
5. Jakt, fangst og felling av vilt som gjør skade på dyrka mark og beiter, etter viltloven.

§ 6. Generelle dispensasjonsregler

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften når formålet med fredningen krever det, samt for vitenskapelige undersøkelser, arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning eller i særlige tilfeller når dette ikke strider mot formålet med fredningen.

§ 7. Forvaltningsplan

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme fredningsformålet. Det skal utarbeides forvaltningsplan, som kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtsel.

§ 8. Forvaltningsmyndighet

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskriften.

§ 9. Ikrafttredelse

Denne forskriften trer i kraft 16. juli 2009. Samtidig oppheves forskrift 2. oktober 1981 nr. 4742 om fredning for Hemskenen naturreservat, Sandefjord og Tjølling kommuner, Vestfold.

NATURMANGFOLDLOVEN - NMFL § 48 gjelder i stedet for verneforskriftens § 6

§ 48. (dispensasjon fra vernevedtak)

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

I avveiningen mellom øvrige vesentlige samfunnsinteresser og hensynet til verneområdet skal det særlig legges vekt på verneområdets betydning for det samlede nettverket av verneområder og om et tilsvarende verneområde kan etableres eller utvikles et annet sted. Tiltakshaveren kan pålegges å bære rimelige kostnader ved ivaretagelsen, opprettelsen eller utviklingen av et slikt tilsvarende område.

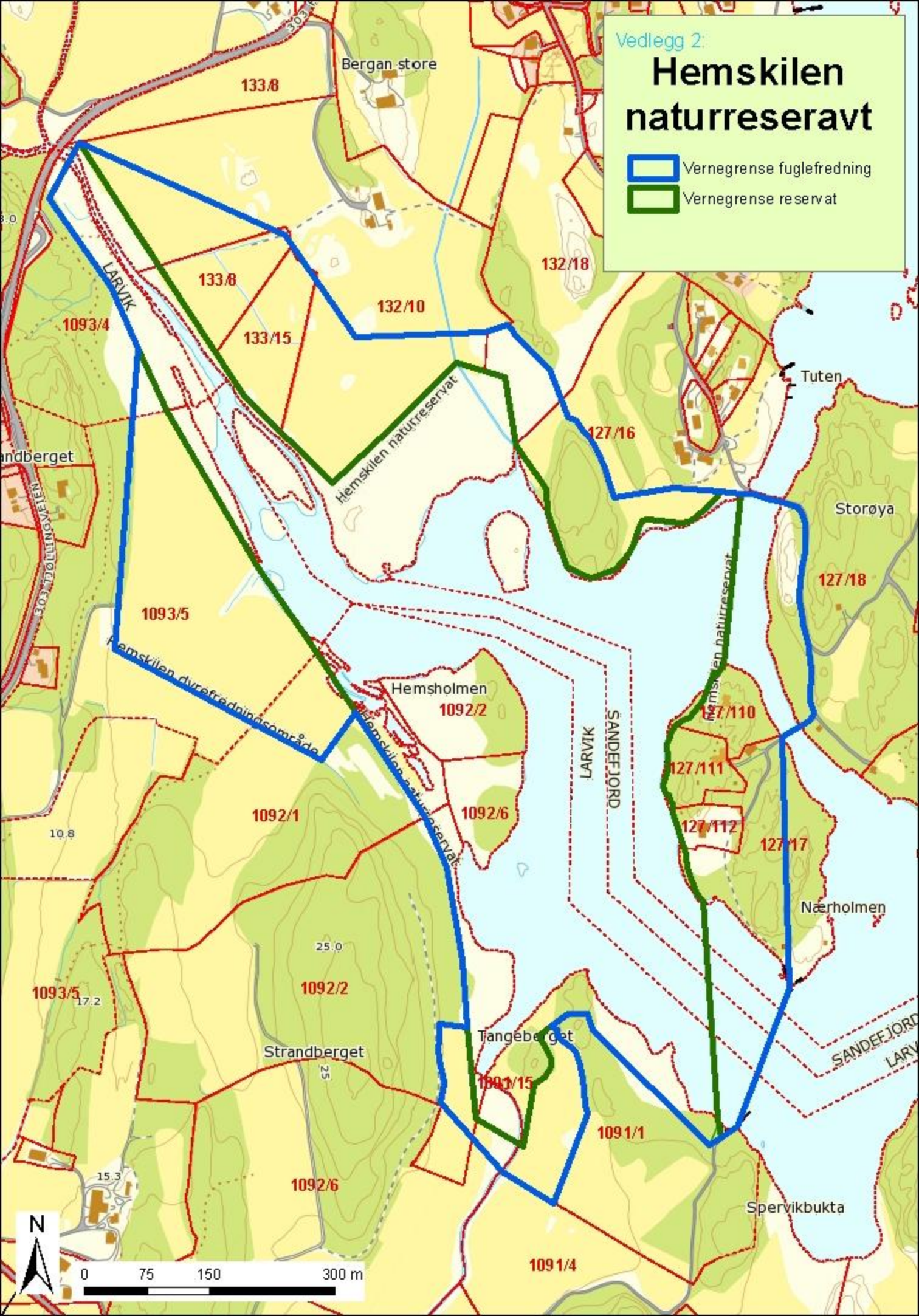
Trenger et tiltak tillatelse både etter verneforskriften og etter annet lovverk, kan tiltakshaver velge å søke om tillatelse parallelt. Vedtak skal i slike tilfeller først fattes etter verneforskriften, dersom ikke annet følger av verneforskriften eller forvaltningsmyndighetens samtykke.

Søknad om dispensasjon etter første ledd skal inneholde nødvendig dokumentasjon om tiltakets virkning på verneverdiene. I dispensasjon etter første ledd skal begrunnelsen for vedtaket vise hvordan forvaltningsmyndigheten har vurdert virkningene som dispensasjonen kan få for verneverdiene, og hvilken vekt det er lagt på dette.

Vedlegg 2:

Hemskilen naturreservat

- Vernegrense fuglefredning
- Vernegrense reservat

Vedlegg 3a: Tiltak i Hemskilen naturreservat og fuglefredningsområde

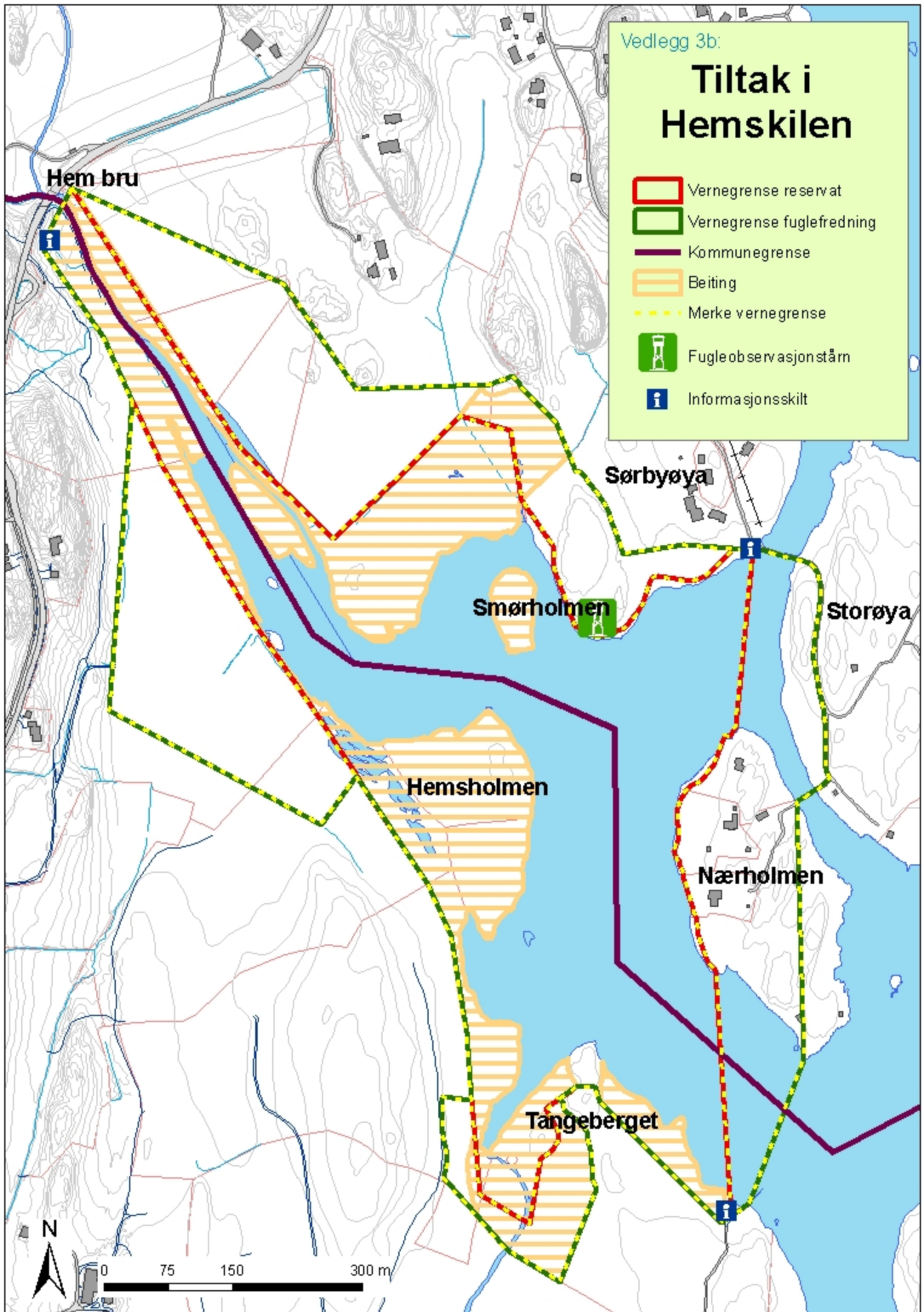
Oversikt over planlagte forvaltningstiltak i Hemskilen naturreservat og fuglefredningsområde i planperioden 2011-2020. Aktører: Fylkesmannens miljøvern avdeling, Larvik og Sandefjord kommuner, grunneiere, Direktoratet for naturforvaltning og Statens naturoppsyn. Tiltakene krever finansiering over statsbudsjett og er derfor noe usikre. Særlig kostbare tiltak innebærer mye usikkerhet. Prioritet kan omgås dersom spesielle forhold tilsier det. Tiltak som er listet opp i tabellform i forvaltningsplanen, er klarert for gjennomføring i forhold til verneforskriften.

Tiltak	Kostnad	Prioritet	Ansvarlig	Mål om gjennomføring	Merknader
Opprettholde og gjenoppta beiteområder langs strandsonen	100 000	Høy	FM	Årlig, etter behov	Tiltak her er alt igangsatt. Beiting gjøres i samarbeid med grunneierne. Beite suppleres med manuell rydding av vegetasjon som er for høy til å beites ned, ref pkt 2. Se kap 2.5 og 4.3
Manuell rydding av vegetasjon	20 000	Høy	FM/SNO	Årlig, etter behov	
Kartlegge og fjerne skadelige fremmede arter	20 000	Høy	FM/SNO	2011-15	Alle fremmede arter som er eller kan være en trussel mot stedege flora og fauna skal fjernes. Se kap 2.5
Overvåke utviklingen i reservatet, inkludert vegetasjon, fugleliv og forurensning	30 000 pr år	Høy	FM	Årlig, ved hekking og i trekktiden	Denne informasjonen skal legges inn i nasjonale databaser, for eksempel Naturbase
Koordinatfeste og merke vernegrense	-	Høy	SNO	2011-15	
Konsekvensutrede åpning av Hemsvasdraget for å bedre vannførsel og bremse gjengroing	40 000	Lav	FM	2011-20	
Fugleobservasjonstårn	200 000	Middels		2016-20	
Fjerne avfall	2 000	Middels	FM/SNO	Ved behov, men en større opprydding i 2011-12	I hele reservatet, særlig i strandsonen
Utarbeide og sette opp skilt i området	35 000	Middels	FM/SNO	2011-15	Eksisterende skilting bør oppdateres
Utarbeide informasjon for internett	10 000	Lav	Fylkesmannen	2011-2020	
Sette ut minkfeller	2 000	Lav	SNO	2011-20	Dette kan avtales med lokale aktører, som VJFF. Se kapittel 2.5

Vedlegg 3b:

Tiltak i Hemskenen

- Vernegrense reservat
- Vernegrense fuglefredning
- Kommunegrense
- Beiting
- Merke vernegrense
- Fugleobservasjonstårn
- Informasjonsskilt

Høringsinnspill

Melding om oppstart av arbeidet med en forvaltningsplan for Hemskilen naturreservat ble sendt ut ved brev av 17.7.2008. Både kommune, grunneiere og andre organisasjoner ble invitert til å komme med innspill til planarbeidet innen 08.09.08. Forvaltningsplanen ble sendt på høring 23.07.09, med høringsfrist 30.10.09.

Det kom inn følgende innspill til oppstartsmeldingen:

Sandefjord naturvern kommenterer bestemmelsene til verneområdet hva angår jakt, og mener at forslag til ny fredningsforskrift bør ha strengere bestemmelser.

Fylkesmannens kommentarer: Forskrift er nå vedtatt. All jakt er forbudt i reservatet. Alt fugleliv er fredet mot jakt, skade og unødig forstyrrelse i fuglefredningsområdet.

Syrrist og Haslebekken senkningslag påpeker problemene med at elvene stadig oversvømmer jordene langs Syrristelva og Marumbekken, og mener dette skyldes tilslammingen og gjengroing i Hemskilen naturreservat.

Fylkesmannens kommentarer: Informasjonen tas til etterretning og omtales i forvaltningsplanen. Tiltak for å reversere gjengroing av strandsonen i reservatet er foreslått. Mudring av Hemskilen naturreservat er i strid med verneforskriftens § 3.1-3, men en konsekvensutredning av en slik mudring er tatt inn i planen som eget tiltak. Dersom en slik utredning konkluderer med at mudring vil fremme verneformålet, vil det vurderes som skjøtselstiltak etter verneforskriftens § 7.

Stein Erik Moe (grunneier) ber om at det legges til rette for rydding av takrør ved slått og beite, beite med lette dyr, hogst og tynning på Hemsholmen, tynning for å fremme enkeltrær, minkfangst med felle, utbedring av terrenget ved tråkkskader og inngjerding av beite.

Fylkesmannens kommentarer: beite og drift av beiteområder inkludert vegetasjonsrydding i fuglefredningsområdet er tillatt i den grad det ikke er til unødig forstyrrelse for fuglelivet (§ 3.9). Verneforskriftens § 4 punktene 3 og 9 åpner for beiting i reservatet såfremt beiteområdet er etablert eller var det på fredningstidspunktet (1981). Herunder følger også inngjerding av beiteområder og vedlikehold av gjerder. Eventuelle nye beiteområder skal bestemmes i samarbeid med Fylkesmannen. Uttak av vegetasjon på beiteområder krever tillatelse forskriften, men Fylkesmannen er positiv til dette der det er tjenelig for verneformålet i § 2. Beitetiltak er omtalt i forvaltningsplanen. Mink er en fremmed art som ikke beskyttes av forskriftens § 3.2, og forvaltningsplanen åpner for fellefangst. Dette skal skje i samråd med Fylkesmannen. Inngrep i naturen, herunder utbedring av tråkkskader ved å legge duk og grus er i strid med verneforskriftens § 3.3, og krever eventuelt en dispensasjon fra forskriften.

Egil W. Johansen kommenterer gjengroingen av kilen og anbefaler at bunnivået senkes 20-30 cm, samt at mesteparten av sivøyene fjernes.

Fylkesmannens kommentarer: Mudring i reservatet er i strid med forskriften og vurderes ikke som aktuelt skjøtselstiltak pr i dag. Tillatelse til fjerning av vegetasjon kan gis dersom det fremmer formålet med vernet, spesifisert i verneforskriftens § 2.

Det kom inn følgende merknader til høringsutkastet:

Larvik kommune bemerker at den generelle områdebeskrivelsen er preget av mange gjentakelser, og en "oppstramming" av teksten kan gjøre dokumentet lettere tilgjengelig. Videre påpekes at enkelte av de planlagte forvaltningstiltakene allerede er helt eller delvis gjennomført, blant annet forbud mot padling og reduserte forstyrrelser som følge av fuglejakt. Kommunen mener også at skjøtselstiltak som hindrer gjengroing av strandsonen er viktig av hensyn til naturmiljøet og biologisk mangfold. Kommunen anser store slamavsetninger ved Hemsvasdragets utløp i Hemskilen som svært problematiske for jordbruksarealene oppstrøms i vassdraget. Økt slamavsetning og gjengroing har medført innsnevring av utløpet, og dermed oppstuvning av vannmasser oppover langs vassdraget ved mye nedbør. Kommunen er derfor positiv til opprensning av bekkeløp som foreslått i forvaltningsplanen. Det oppfordres videre til å åpne for mudring og opprenskning av slam i selve reservatet for å unngå stadige oversvømmelser oppstrøms og en eskalerende gjengroing i verneområdet.

Fylkesmannens kommentarer: Fylkesmannen har omarbeidet dokumentet i sin helhet for å tilpasse det til nye retningslinjer fra Direktoratet for naturforvaltning i tråd med den nye naturmangfoldloven. Det er også lagt inn en grundigere gjennomgang av lovverk og saksbehandling. Vi tror at dokumentet slik det nå fremstår er noe mer oversiktlig, og håper Larvik kommune er enig i dette. Noen tiltak er delvis gjennomført, men krever fortsatt oppfølging, og er derfor med i planen. Blant annet er tiltak for å hindre og reversere gjengroing av strandsonen et av de viktigste skjøtselstiltakene i planen.

Fylkesmannen har ikke hjemmel til å åpne for mudring i reservatet gjennom en forvaltningsplan, ettersom et slikt tiltak vil være i strid med verneforskriftens § 3 punkt 1-3. Et slikt tiltak krever derfor egen dispensasjon. Det er lite trolig at en mudring av elveløpet i reservatet vil gi en permanent løsning på oppdemningsproblemet for Hemsvasdraget.

Sandefjord kommune stiller seg positiv til forvaltningsplanen, men har noen kommentarer. De påpeker at Virikvassdragets kvalitet er vesentlig forbedret de senere år, og at det derfor er grunn til å anta at eventuell forurensning kommer fra Syrristelva. Videre kommenterer kommunen, som Larvik kommune, problemet med flom i hele Hemvasdraget, og ber om at det i forvaltningsplanen gis mulighet til å gjennomføre tiltak for å sikre at flomkapasiteten i vassdraget er god nok for å hindre flom på dyrket mark som kan gi økonomisk tap for gårdbrukere i området. Kommunen nevner også problemene for landbruket knyttet til den økende gåsebestanden i området og ber om at forvaltningsplanen presenterer løsninger som kan være akseptable både for grunneiere og naturvernere. Avslutningsvis ber kommunen om at det legges til rette for fiskere som ønsker å benytte naturreservatet, ettersom Hemskilen er et populært område for fiske av sjøørret.

Fylkesmannens kommentarer: Hele Hemvasdraget har fått forbedret sin kvalitet de siste årene hva angår forurensning, men fortsatt gir avrenning fra landbruk høye nitrogen- og fosforverdier i vannet. Det er også et problem med utvasking av jord og sand fra de to elvene, dette krever tiltak oppstrøms, utenfor reservatet, og bør planlegges i regi av de respektive kommunene. Slike tiltak er nevnt i kapittel 2.5 og 4.3. Problemene med flom i områdene

oppstrøms Hemsken er diskutert under Larvik kommunes innspill. Forskriften spesifiserer at all jakt i verneområdet er forbudt, og Fylkesmannen kan ikke gi dispensasjon fra forskriften til jakt på grågås innenfor vernegrensene da dette vil være i strid med verneformålet. Utenfor vernegrensene gjelder viltloven som normalt. Fylkesmannen kan gi tillatelse til utvidet jakttid for grågås i Larvik kommune, ettersom kommunen har utarbeidet forvaltningsplan for grågås, men dette mangler foreløpig i Sandefjord. Uttak av fremmede arter i verneområdet, som for eksempel mink og kanadagås, er ikke underlagt fredningsbestemmelsene omtalt i verneforskriftens § 3 punktene 2 og 9, og kan tas ut etter avtale med Fylkesmannen, men det kan ikke benyttes skytevåpen til dette arbeidet. Tiltak for tilrettelegging for sportsfiske i verneområdet er tatt inn i tiltakslisten.

Oslofjordens friluftsråd påpeker at området ligger litt bortgjemt til og det er ikke tilrettelagt med merkede stier eller informasjonstavler. OF er derfor av den oppfatning at det er viktig å åpne tilgangen til området i større grad enn hva som er tilfellet i dag. En tilrettelegging med en merket sti ned i området og oppføring av fugletårn er viktige forvaltningstiltak, som også kan heve kunnskapsnivået om reservatet.

Fylkesmannens kommentarer: Forvaltningsplanen inneholder konkrete tiltak for å øke tilgjengeligheten for allmennheten der dette er mulig uten å forringe verneverdiene.

Stein Erik Moe (grunneier) kommenterer kort flom-problematikken for landbruksområdene oppstrøms, som han mener startet da vassdraget ble snevret inn fra to til ett løp under RV 303 da det ble bygget ny bro. Videre stiller han seg positiv til fugletårnet, men mener at ferdsel i området må reguleres hele året. Avslutningsvis ber han om at beite ikke bør reguleres dersom det er et mål å gjenskape strandengene.

Fylkesmannens kommentarer: Flom-problemet er kommentert under Larvik kommunes innspill. Fylkesmannen har ikke hjemmel til å hindre ferdsel i området med hjemmel i verneforskriften, men noen reguleringer finnes likevel, dette er omtalt i kapittel 3.2. I henhold til verneforskriftens § 4 punkt 9 er bestemmelsene i forskriften ikke til hinder for bruk og vedlikehold av beiter i reservatet. Det er også lov å fjerne kratt og ugras manuelt på beiten. Skogsdrift er ulovlig, men tynning av visse kratt og sivbelter kan vurderes i skjøtselsøyemed og kan utføres i samarbeid med Fylkesmannen.